

731
1934

సంగీత S.No. 448

జయంతజయపాలము

P.No 270

కంఠక

S.No 45 విద్వద్విశోదనములు

సత్యనారాయణశర్మగారు,

త్రకటనకర్త:

దోగిపర్తి సుబ్బారావు,

బుక్ సెల్లరు, చీరాల

రాజమహేంద్రవరమున

శ్రీరామమహాద్రాక్షరకాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1933.

కాశీరాయి రిజిస్టరు

[వెల 0-10-0]

పూర్వకపుట వైద్యకృతములు - మూలములు

మనుచరిత్ర అలసానివైద్యము	0-12	పారిశ్చంద్రోపాఖ్యానం	
వసుచరిత్ర	1-0	శంకరకవి	0-12
మొల్లరామాయణం ఆ. ము.	0-8	రసికజనమనోభిరామం	0-10
శృంగారశాకుంతల	0-12	శృంగారనైషధం శ్రీనాథుడు	1-0
భర్తృహరిసుభాషితం		భక్తచింతామణి వ. సు.	0-5
తాత్పర్యం	1-0	సంధ్యావందనం టీక	0-2
ముకుందమాల టీక.	0-2	శ్రీరామకర్ణామృతం టీక	0-12
శ్రీకృష్ణకర్ణామృతం టీక.	0-12	విజయవిలాసం చే. వెం.	0-8
శశిరేఖాపరిణయం	1-0	బమ్మెర బోతన్నరత్నములు	1-0
వేమనరత్నములు	0-12	రాజశేఖరవిలాసము కు.తి.	0-12
పారిజాతావహరణంము.తి.	0-12	భగవద్గీత శ్లోక తాత్పర్యము	1-0
మంత్రపుష్పం	0-1	శశాంకవిజయం శి. వెం.	1-0
సారంగధర చ. వెం.	0-12	కృతావతికృద్యుమం	0-12
రెట్టమతశాస్త్రము	0-12		

వైద్యగ్రంథములు

వస్తుగుణదీపిక రివ కూర్పు క్రొత్త		బాలగృహచికిత్సలు	0-6
ప్రచురణము	5-0	వైద్యరహస్యచింతామణి	
అయుర్వేదవైద్యామృతం	0-12	1 వ భా.	0-12
విషవైద్యము తేలు జెర్రి		2 వ భా.	0-12
మొదలగుకాట్లకు చికిత్స	0-8	నేత్రదర్పణం కంటివైద్యం	0-8
వర్షత్ పాశావళి	0-6	సహజేవకళువైద్యం	0-6
రసకృదీపిక	0-12	సుఖరోగచికిత్సలు	0-8
గోసాయిచిట్కాలు	0-8	అశ్వలక్షణసారం	0-12
నాడీపరిజ్ఞానము	0-8	చికిత్సారత్నము	1-0
మిలటరీపాశాస్త్రము మాంసం		సవైద్యజీవనమను లోలంబ	
పులాపు వగైరా	1-0	రాజయం	0-8
శతలేహ్యపాశావళి		బైరాగిచిట్కాలు	0-8
100 లేహ్యములు	0-8	అనుపానమంజరి	0-8

సంగీత జయంతజయపాలము

[అయిదవ ముద్రా నాటకము.]

కృతకర్త:

విద్యద్వినోదవేదుల సత్యనారాయణశర్మగారు.

ప్రకటనకర్త:

దోగిపర్తి సుబ్బారావు,
బుక్ సెల్లరు, చీరాల.

కంఠపాఠము 1000 పుటలు.

అనువాదము

(శ్రీరామముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించబడినది.)

1933

కాపీరైటు రిజిస్టర్డ్

[వెల 0—10—0 లు.]

ఇందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు

సత్యపాలుడు:—రాజు.

గుణవర్మ:—మంత్రి.

జయంత, జయపాలురు:—కథానాయకులు.

కోయదొంగ:—ప్రచ్ఛిన్నుడు కామిన్న పంతులు.

రామయ్య, సుబ్బయ్య:—రైతులు.

మేదర వెంకడు:—విటదారకుడు.

స్త్రీలు

మణిమాల, చిత్రరేఖ:—కథానాయికలు.

వసంతసేన:—దేవదాసి.

పుష్పవతి:—చేటిక.

కోయలక్క:—ప్రచ్ఛిన్నురాలు.

మఱియు సందర్భోచితముగా,

ఉ. పండితవంశసంభవుడ బ్రాహ్మణుడన్ ద్రవిణాన్వయుండ బ్రా
లుండ గనాదిలభ్యకః తోన్నతయాశువధానదుగ్ధిరీ
క్షుండ సనాతనాధుసరచోరువికృతుడ. నారసింహశి
ష్యుడను సత్యనాముడ తెలుగున వేద్యుడనుని-రాణ్యహీన్

సంగీత జయంతజయపాలము.

ప్రథమాంకము.

సభాభవనము.

[కు]వేశము—సత్యపాలుడు, గుణవర్మ, వనంతసేన.]

సత్య—మంత్రీపుంగవా! సకలకార్యనిర్వాహణమునందున భూమిశ్వరులపట్ల సచివులు యంత్రీధారకులు. మారాజ్యభారమును సర్వము వహించి మనకన్నపిల్లలవలె యెల్లకాలముల దేశక్షేమమరసివర్తించు ప్రజాళియావత్తు సమస్త సౌఖ్యములనందునేకదా!

గుణ—శృపవర్యా! నిరంతరాయమానమగు భోగముల సనుభవించుచున్నను శీలములేనియెడ కన్నబిడ్డలైనను కొంచమైన విశ్వాసపాత్రీలుగారు.

గీ జన్మసౌఖ్యంబు దీపించు సానిమజుపు

సకల విఖ్యాతులకు మేటిశాసనమ్ము

జననిదము సౌశీల్యపాధనమున

పోల్పవచ్చునె తదితర భోగములయె.

సత్య—సచివాగ్రీణీ! బాగు! బాగు! నీరాజనీతికి మద్చితిమి అవుగాక

కన్నబిడ్డల భోగశీలతయే మనకు కంటకమని యననేల!

చ. అదురు గ్రహించి మేల్కొనియుండు సృపాలునిసన్నిధాన వ

ర్తిదులమటంచువచ్చి సరియెట్లని తక్కినలోకవాదముల్.

విదిలిచితాను కోనవిభీతికురంగు విజృంభితేత్రయే

వదలక రంభయన్నగుణవర్తుల! వజ్రమలెల్లమెత్తురే.

గుణ—రాజోత్తమా! మనయుభయలకట్టి నుస్సంతానభాగ్యమే నమ

కూర్చిన పరమేశ్వరుననవలెనుకదా!

ఉ. ఉన్నసమస్తముకొవిడిచి యుగ్గిననాతరసీమలందుగా

మన్నభయంబు వీడివెలియాకటవైటగు కూరగాయలం

వెన్నులదూచుకొనుచుది వెంగిలీచాగ్గము బుచ్చవచ్చు న

ల్లన్నకుమారవర్గముల వాంఛింపగ్గహమానుకంటెనున్.

సత్య—గుణశీలా! త్వదీయశక్త్యుపైత్యయనిక్కువము. అయిన

నుపాయాంతరములకై యోదించుటకు కన్నకడుపగుటచే నామ

నంబొల్లకున్నది.

సీ సకలరాజ్యములేలి సగమునైవృద్ధుడౌ

దశరథుడెందుకై తాపమొందె

జనభాగ్యశాలియై సంపూర్ణగేస్తుడౌ

జనకుడెందులకు తాజపమొనర్చె

దేశార్థములనెల్ల తీరబెట్టినఘన

మునివర్యులెందుకై తనయరైరి

భువనముల్ వదునాల్గు బాణవోకవర్తిండు

దేవతలెందుచే దివ్యులైరి

గీ. అట్టిసంతానభాగ్యమే యగునుముక్తి

యట్టినట్టెయగు లచ్చికాటకట్టు

అట్టిపుత్రాప్తియే మహాయత్తమతుల

గతులకలవర్చు చేయూరిగాదెలలకు.

గుణ—మహారాజా! సంతానమును బొందియిష్టసిద్ధులగుటచే మనము

సంతసింపవలయునే కాని యందలి గుణగుణ కరికీలనకై దే

విరవచియించు నుడువులు నాకు గడవంతగొల్పుచున్నవి.

చ. అమితములైన సత్కృతులనందుమ హూర్తము మంచిచెడ్డలన్
గ్రమయవచించుకాన్వగతి గౌరవవృత్తికి వట్టుగొమ్మలో
కముల ప్రమాణమున్ దెలుపుఘంటనినాదము భోగపట్టభ
ద్రములగు బాల్యకాలప్రముదంబుడింపగనొనె పిమ్మట.

సత్య—మంత్రీసత్తమా! రాకుమారుని యందువాత్సల్యముకాదు. నీకు
గల పక్షపాతము నేటితో వ్యక్తమైనది.

గీ. ముద్దుచే యింటిదీపంబు ముద్దుగొనిన
తనదెకాయంచు సర్పంబుతొరసిలిన
హనిరాకున్న! పుత్రులే! యంచువిడువ
శత్రులగుదురు కొనపడుసరికి మించి.

గుణ—రాజోత్తమా! దేవరపక్షపాతమని యందురుగాక. జయంతజయ
పాలురయెడ నామనోనేత్రమున సమానదృష్టియేయని విన్నవించుట
యతిశయోక్తియన మన్నింపుడు.

సీ. అతిశయంబగునని యనరాదుకాలమే
యభివృద్ధిదాయకంబగుచు వెలయ

కర్మమేయంచును ఖండింపగారామ

కార్యాప్తికనునుపాకర్మయగుట

పౌరుషేయంబని పట్టింపుచెల్లను

రాజజ్ఞతకుమహారంభమగుట

అవినీతికరమని యనరాదుచతురుపా

యముఁకు కీలకంబై తనర్ప

గీ. ఎట్టిన్నేహము మమకార మెట్టిపేమ
మెట్టిమమత యనోన్యము లెట్టిహితము
లెట్టియనురాగ మోహప్తియెట్టిచనువు
బాలమిత్రుల నెడఁబాప భావ్యమగునె.

సత్య—గుణవర్మా! రాజతంత్రజ్ఞుడవు చిరకాలానుభవశాలివి మనడి
భకుల గాయనుమనోగర్వముచే వృధాబద్ధులగువారియెడ కక్ష
పాతము జూపనగునా! కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దగుంగాక జనరంజకం
బగు కోకిలకెట్టి సామ్యమగును.

క తనతన యనుమనుకారంబున వర్తించుటకులోపమున నెయ్యదికా
దనదగు తనదనిరాజ్యంబున నెయ్యదిగవ్యామింక భూపాలునకుక.

గుణ—రాజవుంగవా! సార్థకాఖ్యులరగు మీరాజనీతిపల్లనే నేమనికా
ర్యవిధారణమొర్పగలను? యంత్రమునకు చక్రాంగమును స
ర్వానుష్ఠానములకు ఛాందసముననదగు మామంత్రాంగములు
రాజానుమతేధర్మః అని యందుకదా!

మ సకలాభీష్టములందగోరు మును లుత్సాహార్థసంకల్ప స
ప్రకట బ్రహ్మలుభావిలో గతుకలుత్పాటించు జోస్యులప్రపా
తక లోకోత్తర వేదమంత్రములు యాచార్థం బసంవిష్టు నం
శకు దుష్టాంతరమానుగాక యిలపై జన్మంబుభూజానికిక.

సత్య—అందుకైకదా! 'రాజ్యాంతేనరకింధృవమ్' గుణశీలవర్తనము
నెఱుంగనివారి సమర్థించుటలో మిన్నలగు బుద్ధిశాలురున్నయెడ
జయంతకుమారుల భావిగతియేమని విచారింపగానగును అవు
చిరంజీవుల రాజ్యపాలనము వర్ణనాతీతమగును.

మి. గురువుల నేవగించి యనుకూలములౌ మనపాటి విద్యకున్
కొరతలనంది ధర్మమును కోడిగమన్ బొనరించునట్లు సు
శ్రీమతి నేమ రాకొమరుడే జయపాలుని పంగతికవృధా!
కురకతి భంగమానుగద క్షౌపతి మిత్రునికొంటెయైనచో.

గుణ—స్వపశేఖరా! మన్నింపుడు. డి భకుల సేవతంబున రావించితమ
ముఖాకృత్యంబుల యప్రమత్తులగునట్లు ప్రబోధించియుంటిని.

గీ తల్లితాడియు గురువులు తమకు బంధు
వర్గమెల్లను నేవంబువగుటజేసి
చెట్ల బోయని యత్తిమైత్తి చీలరైరి
కలిగెనేటికి నామది కలిగెయూహ.

సత్య—(హాళిలించి) ఏమది కలకలము?

[వసంతసేన చేటిక, పుష్పవతి కి వేళించును.]

పుష్ప—అమ్మా దొరపానిగారూ! ఇది లెగరేమండీ! తొలిజాము
నుంచి యీగుమ్మంకాడబడి బొబ్బలెత్తినా యినిపించుకోరేమి
బద్దకాలమ్మా! తెల్లారిందిలెగండి.

వసం—(మాగన్నుతో) ఎవరేవారు? నడిరాత్రినుంచి పుండునల్పివట్లు
మేలుకొల్పులు పాడుతున్నారు. ఆనడ్డింపులు గొణుగులు ఏలనో
వచ్చినవని తెల్పిపోరాదూ! మంజువాణీ! నీవేనా! (హాళిపైజా
బుగ్గిహించిలేచును.)

పుష్ప—అవును. దివాణంవారి యిచ్చగాలెటిగింది కనుక మంజువాణీ
మాట తెల్లవారి కంటికద్దుకోవాలి కాని మావంటిపేదకాపుల
మాట పాలిచుట్టాలు బయటికొస్తారా?

వసం—(ఆలకించి) ఓసీ! జత్తులమాం! నీవేటే! పరధ్యాన్నంగావినుపిం
చుకొని కంతంపోల్చలేక మంజువాణనుకొన్నాను నీపుత్రైకుపు
ట్టిందేనా యీదొంగబుద్ధి

పుష్ప—ఆవునులేవే! కొత్తవెంటాపాతరోతానుచూడ్డంలేదు. నిన్నటి
వేషభాషలు, మనుష్యులూ, సంగతి సందర్భం ఈవేళవనికొస్తు
న్నాదా లోకమీపాడో. నిన్నతిండి ఈవేళకందదు నిన్నటిబట్ట
నచ్చదు-నిన్నంటే నేసొక్కనప్పుడు నిన్నామొన్నటిదాన్నా
నేనువస్తానూ.

వసం—నీపుల్లనిరుపుమాటల కేంకొదువ యీఉత్తరంచూశావా?

పుష్ప—ఏమీ! దివాణుగారు కంపించారు కాబోలు అంతభక్తి శ్రద్ధలు
గా చూపిస్తున్నావు, లేకపోతే నాదాకా వస్తుంది, మజావాణీయా,
మేళమా, వ్యభాసమన్నా లే.

వసం—ఓసీ, నీగోలకొట్టుకుపోనా? ఆరాటపడకే, దానినే పొద్దున్నే
నోట్లో వేసుకుంటావు. కుట్టపాడకట్టనూ?

పుష్ప—(జాబుచూచి) అవునుమ్మా. మంచిలోమంచి, మెరకనీరుపల్ల
పునీసు పల్లానికే మజావాణీ మహూర్త వేళావిశేషమని చెప్ప
లేదూ! ఒకపశువువచ్చినవేళ శిశువుకల్గినవేళ, ఒకపడుచును
ఒల్లిన వేళనూ. అందుకేమిచేయమన్నావు? (వరికించి) గుణ
వర్ణా దివాణంసేపు, హుజూరుమాటా.

వసం—ఏమమ్మా! రాజులచివడెబ్బలకు కొదవా.

ఉ. ఆటలపాటలక మెరుపు లందముచందము నిర్వహించియే
ర్పాటుగనృతగీతముల ప్రాధవమల్ తెలిగించుబోగపుం
బోటులవృత్తులేల, మనబోంట్లజయతుంకలెక్కగొన్న
నే నేటికి నీవవల పెరలించొకరేమిట చేయజెల్లునే.

పుష్ప—ఏమి నెరవాణతనమే. నీముందుగజ్జకట్టిన కూసుగాయలందరూ
రాజ్యాలు దిగమింగుతూండగ, గడ్డపార్లు కొట్టుకుపోతుంటే
విస్తరాకులుగతి యేమన్నట్లుంది. ఏంసానిమజా అనుకున్నాడా
రాజామంత్రీ? ఏదోమగముచ్చట్లనుకొన్నాడా?

వసం—ఎమే! పుష్పవతీ? జయంతజయపాలురు పిన్నప్రాయమువారు,
కడుగూర్చుహితులు, మిక్కిలివిద్యావంతులు, అంతకుమించు
నీతికోవిదులు.

పుష్ప—ఎందుకేచేదస్తం లేకనీటింపా అయినమనగొప్ప మనమేనిల
జెట్టుకో లేకపోతే యికయంతకంటే వేశ్యాంగనయన్నచేతకాని

పెద్దమ్మపనికిరాని జేజెమ్మ అని లోకావఖ్యాతి. పాలగుటయే
కాక యీదేవదాస్యాని నశించి దేవీదేవున్నాసిద్ధమవుతుంది.
వసం—అందుకే పెద్దలులేకున్న గొడ్డెతలయని నీయాలోచనకు వ
చ్చాను. కర్తవ్యమేమంటావూ?

పుష్ప—ఏమంటావా? ఈకని నిర్వహించవలసివచ్చి, నీచంటి తెరబా
మ్మ మాకులమునపుట్టి సిగ్గుయగుచును.
సీ. నిన్న మొన్నటిదాక నీదుమింగిగతని

యొకకాంత దిగమింగె యూరుశెల్లి
మొన్న మొన్నటివరకు మోముతో మగతని
యొకబుచ్చి తెగదోచె రకమువారి
మిట్టమధ్యాహ్న మేమియులేక దిగిమ్మాడు
పింజారి కోడల గుంజుదీసె
అపూటకేతిన యడుగుమాడినరండ

బండారు బొక్క సాల్ పట్టితూగె
గీ. కలయొ నొక్కమొ కలిగెనొ కల్గలేదొ
కథయొ హాస్యమొ పరియాచక మొల్లాగ
పాతసానుల బ్రదుకేల రోతయయ్యె
కానినీబోటి తెరబామ్మ కల్గుకతన.

వసం—వలదని యీపని మానుమందువా! రాజాజ్ఞతిరస్కారమగును.
క. భూపాలునాజ్ఞమీరుట కోపమునకుగురియికాక గోప్యంబునకుకొ
జాపానొకొకోడగమున కాపానొకొప్రాణమానగౌరవకీర్తుల్.

పుష్ప—నీకీర్తినిపుచ్చరముగాను బండెక్కి శిమాదుచు బావగార్కి
తొలిగిన ట్టికాలమేమిటి, మనధర్మమేమిటి, పుట్టు వెత్తినపూ
ర్వాలు వచ్చునకదా!

సీ. బిగియించిరంభముల్ భీకరయోగాగ్ని
తపుడొరుదుడే దరికేలే?

పారమార్థికముకై బంటుమున్నీటలో
 తెగముల్ల పార్థుడే తెన్నుగాంచె
 పౌత్యక్షముగ దైవభావంబురూపించు
 దైష్ణ్యవపాడియే వరకుదెచ్చు
 కచ్చడాల్ బిగియించి ఘనదీక్షగైకొన్న
 యోగులగతి యేమిసాగివచ్చె
 గీ. ముప్పదియు మూడుకోటుల గొప్పగొన్న
 యింద్రుడేనియుస్సృజించునెవడుగాని
 తలపునైకొన్నతన్వంగితతనితాత
 దృష్టిజాలమునకు లొంగిదీరకుండ్రే.

వసం—అదెయగుగాక (పరిభ్రమించి) నచ్చలీ! ఆడబోయిన తీర్థమే
 దురై నట్లుంది. అదిగో, పిన్నవయసుకు తెవ్వరో యీపరిసరముల
 నడియాడుజాడలు దోచుచున్నవి. రాకొమరులుకాదుకదా!

పుష్ప—అదిఅట్లుతోచును. నీబుద్ధివిశేషములవినియోగించి యిశాక-ర్య
 మున కృతార్థపుకమ్ము (స్వగతము) నన్నుకాదని తానుగారాజ
 మన్ననకు సిద్ధమగుచున్నది. మ.జ.వాణీ పుంసాకారమున పరిభ
 వించినది. ఈతొత్తురుర్యదకు: ఈరాచపోటమికి తగు సమా
 ధానమిచ్చి మాకులకారవము సారెకుజాతెదనుగాక.

[ప్ర వేశముజయంత, జయపాలురు]

జయ—మిత్రమా! పురజాహ్యుపదేశము ఈప్రకృతిసిద్ధమగు వనప
 ల్వల ప్రదేశమెంత రమణీయకముగానున్నది. ఏమి పిల్లలె
 మ్మెరలసల్లాపములు.

జయ—సోదరా! ఎంతమాయకుడవు ఏమినియల్ప సంతోషము! రాకు
 మరుడవుగాన ఈవస్తుమయప్రపంచమంతయు నీయదియే నిన్ను
 నీవుమెచ్చుకొనుట న్యాయమగునా?

ఉ. అంద నసాధ్యమీగగనమందున నంజెకు సంకరానియీ

క్రింద నసారమైన జలధి గణింబువగరాని యోషధి

బృందమునందమేయ మగుపృథ్వీ సమస్తచరాచరంబులం

దుండుల దూగునీయఖలమున్ పృథుజల్తమ గా గ్రహింపవో.

జయం—అన్నా! అట్లుగడించుట మీసాంప్రదాయము మాయందపూర్వవాత్సల్యమును జూపుటకుగాని “దైవాధీనంజగత్సర్వమ్” అన్న మాటరిత్రయగునా?

జయం—నెచ్చలీ! నిజము దైవాధీనముకనుకనే మన మింతవట్టురానైనది. భగవద్విలాసమేమన యుభయుల నిట్టిచోదాయకంబగు పనివిహారమునకు పోత్పహించినది. మార్గాయాసమకనయించు దనుకమనమీలతాగృహమునవేచియుండము (వయియల్తరీయముతో చెమ్మటలూడ్చుచుండును.)

జయం—మిత్రీమా! మాలేఖార్థములెప్పుడు నీకందియున్నవి?

జయం—ఏమీ! జాబా! కమ్మవచ్చియుండలేదే!

జయం—మరచియుండువా! మున్నగురుసమ్ముఖమునఁ జెప్పినసంగతి జ్ఞప్తియున్నదా.

జయం—ఆసంగతివినియే నాయనగారాగ్రహించియుండురు. బాబయ్యగారితో విన్నవించితింకదా?

జయం—విన్నవించుట కేమివంత. విద్యాసమాప్తియైన కార్యమున మనము యుభయులము గురుని, జ్ఞానసందాయకుని సత్కరించుట సముచితముకదా.

జయం—ఆహ! అవశ్యాచరణీయము.

జ. గురుకులవాసమున సలిపి కొంచక నిద్దల నెల్లదేరియో

తరిగురుపాదపూజల విభావిధినిన్ బొనరించుటెంతయున్

గురుతరముక్తి దాయకమగన్ గద శిష్యులపాల యంతవా

రరుదెప్పిమోదమ ద ఘనమైన యభిప్రసాదిబాండగన్.

జయం—అట్టియవకాశము నాకులభింపదామెననియే వగచుచున్నాను.

మావర్తమానములేల యండవొక్కో.

జయ—మిత్ర! సత్తమా! అదకతడయలేదు పితృవాక్యకరిపాలనార్థమై
యిష్టములేకయు హజారములలో తలదాచుకోవలసివచ్చినది

జయం—అపరతారక నాముడవగుదువు.

జయ—తూత్రవంశిసంజాతులగు మాకుమారమహీకతులకు లక్ష్మణత్వ
ము పొందింపనిచ్చగించుచో.

జయ—సీసమయస్పూర్తి పరంపరాయమాసమగుగాక. బ్రాహ్మణ
వాక్యము రిత్తవోవునే. అన్నదులకీయుద్యానవనవిహారమ మా
తము సంసిద్ధియైనది.

జయ—(పర్యాయించి) రాకుమారా! అవ్యక్తకంఠధ్వను లాలకింతు
రుగదా. శుకపికళారికానిస్వనము లపించియున్నది.

జయం—(అలకించి) మిత్ర! నీటివెల్లువలయో మందమలయోని
లయములయో సందడులగునోవు.

జయ—వేణుకావృత్తిధ్వనమా! కాదు. స్త్రీకంఠము విస్ఫుట్టముగా
విగవచ్చుచున్నది.

జయం—రాజోద్యానవనమునకు పురషమాత్రవిహారయోగ్యమగు
కట్టనకు, ఇట్టివిజనవృద్ధేశమునకు, ఒక్కనారీలలాదువచ్చుట
యు, అలసించుటయుకల్గ.

జయ—అట్లయిన నాభిమాయగు లేనిచో వనకాంతయైయొప్పును
కాదే ఏలాకుడుంగము పొంతలనొకవ్యక్తి పొడిగట్టుచున్నది.
భిల్లారగనకాదుగా.

జయం—ముఖవిటానముగాంచే చిరపరిచితగానున్నది.

జయ—విష్వంశసంభూతులగు వారలెఱుంగనితెప్పికలవా?

జయం—ఆర్తనిదానయైనచో సత్వరమె యోచింపనగును.

జయ—మీపరోపకార పారీణతను గుణపాఠముగా గ్రహించి యాపె
వృత్తాంతము సమూలముగాఁదెలిసివత్తును.

ఉ. ఎవ్వతెప్పెపు భీతిహరిణక్షణ యీవనసీమతోటలే
కివ్విధియొంటనుంటఁ గతమెయ్యది కోకిలనివ్వనంబునం
జవ్వకుబిల్బుమాదిరి విశేషమహాత్వములుప్పతిల్లగా
మవ్వపుగీతికాకళల మావయిరువ్వుటదేల తెల్పవే.

నీనామధేయమున సార్థకంబగు సువర్ణాక్షరములఁదెల్పి మారాకుమా
రుని యుల్సాహమానుదీర్ప నీరాకఁదెలుప పనిగొంటిని మర్నా
ర్థులగు వనపాలులెవ్వరు భీతిఁగొల్పరుకదా?

జయం—మిత్రమా! క్షణములోరమ్మన్న యుగములోవచ్చితిమి. ఏమిం
తతడవఁజ్యోనూ మిషియోడలో ముచ్చెనుటలువట్టి యేమరి
నిదిగించియుందువా?

జయ—మిత్రమా! దప్పిగొని నీరమానియుంటిని ఆకన్నెమిన్న ఏమి
సనుత్తరమిచ్చియున్నది?

జయం—ఏమిది! అందుకైకదా నిను బుచ్చియుంటిని.

జయ—రాకుమారా! ఏమిమగ్ధత్వము నటించెదపు ఆమెముఖఃఖిలశో
ము సుపరిచితమనియంటివికదా. ఆమెవ్యక్తియపూర్వముని నాది
వెడవేల?

జయం—రానిమ్ము ఆమె యొంటరాకతంబేమొ కనుగొనుమనికదా
సాక్షాత్తిక. ఆమె యదృశ్యముగా కారణమేమి?

జయ—నిగ్రహానగ్గివా సమర్థులకదా భూవరులు ఆవ్యక్తిమీకు
సుపరిచిత. నామూఢత్వమును బరీక్షింపనోయని వంపియొంద

మవు. లేనిచో నీసందేశార్థముల యర్థమేమగును. యువరాజు
కటాక్షమింతలో వ్యక్తమయినది.

జయం—నెచ్చలీ! ఏమిభ్రాంతి! కలయా ఆమిన్ననిటుదెచ్చి యీక
మ్మ సీకిచ్చినదననిమ్ము. పిమకట పర్యాలోచింతము.

జయ—ఆర్యా! ముంజేతికంకణములజూడ ముకురమేల? ఈచిత్రించిన
యంగుళీయకము నీయదికాదా.

జయం—సరెపో. నీదోషారోపణ షరమాంగీకారమేయగును. ఆమె
నాకుపరిచిత, నీవెఱుంగని నాత్మవ్యక్తి. అగుచో నీముత్తరీ
యముననిమిడియున్న వాక్యార్థము లొక్కపరి పరిశీలించి నీని
రాధారమగు వాదమాను సమర్థించుము.

(ఉభయులు జాబులవరీక్షింతురు.)

జయం—జయా! ఆహా! మాయలోకమా! పాడుసృష్టినిర్మాణమా!
అకారణవైరములఁ గల్పించి యనంతస్నేహవల్లకలఁ దనమా
యాచాతురుని ఖండించి నీదూతపనిబట్టి తీరవలయు—

ప్రథమాంశము సంపూర్ణము.

సంగీత

జయంతజయపాలము

[రాచనగరు, పర్యవేక్షణము. వసంతసేన, గుణవర్మ]

గుణ—(స్వగతం) మిత్రభేదముపుట్టెనునని వాగ్దత్త మొనర్చి వేశ్యమాల
వెడలియున్నది స్వరూపభేదములదక్క యన్యోన్యమనసు
లగుచిరంజీవుల మధ్యనిభేదోపాయంబున నేయపాయంబు వాటి
ల్లనో తదనుకూలముగా డిభకులజాడ గానరాకున్నది సందర్భ
మగుటకుపూర్వమే తప్పించుకొనియుండురా. మంజువాణినిబిల్వ
సంవెదచుగాక, (విలోకించి) ఓహో వేశ్యమాలా! నీకునూరేం
డ్లకునాకు వేయొడ్లు. వసంతసేనా నీవీ తెరచాటున వేచియున్నట్లే
యనుకొన్నంతలో వచ్చియుంటివే. ఏమీసాక్షాత్కారము

సీ. మేఘమాలికనుండి మెరువడినైకొన్న

యపురూపముద్రయో యన్నసౌభగు

ఆకాశవీధుల నడయాచుపుష్పవం

తులమేలురా రాబట్టగలుగుడంబు

చదలేటిమీగడల్ సానకునైబూన్చి

యచ్చుదీర్చిన సౌభగైవరంగు

పిల్లతెమ్మరలలో చల్లతనంబేచ్ఛ

యల్లిందిదెచ్చినయట్టిమొలక

గీ సౌకుమార్యము మార్దవ సౌఖ్యవములు
జాతినిర్మించి యొక వేశ్య జాతమంచు
భువినిపుట్టింప బోలనీబోలువేశ్య
మౌత లేకకలునె రాజరీతులెందు.

వసం—మంత్రీపుంగవా! నాయందఁగ వాత్సల్య గౌరవములచేసెల్లుదును
దుగాక. రాజరీతులకెల్లయెల్లయని ప్రభాతులవడసి రాజత్వ
సంసిద్ధినంది రాజమాన్యులగు ప్రగ్గడలసమక్షమున వారిదివ్యద
ర్శనభాగ్యమే మోక్షప్రదమని పాదారవిందములఁబ్రణుతియొన
ర్పించి తార్థముల కృతార్థులగు దేవరసేవకు రాలినింతగా నభినం
దించవలెనా!

చ బలములగూర్చి శాత్రువులవర్గముగూల్చుట యాగుణంబునన్
కలగినసాటి భూవరులగండడగించుట యాగుణంబుచేక
తొలగిన దుష్టవర్తనులతో వెనుకాడివధించుటందురా
యలజడిమాన్యుటా సులభమైన నోటికి మాటలేకదా.

గుణ—అటులయిన మాట్లాడిననోటిముఠైములు రాలునని యేకదా
మంజువాణిమాయాజ్ఞనుల్లంఘించినది. పరోపకార పారీణత్వమే
పరమావధికావలెగాక. మానవప్రయోజన సంతకు మించి
యేమున్నది?

గీ. స్వచ్ఛమౌసీరమునకయి జలదములను
పండ్లనిమ్మని యీవృక్షవర్గములను
ప్రాణమిమ్మని యీమందళవనములను
బుచ్చెనెవ్వడుపకృతులఁ బోలుగాని

వసం—ఆర్యా! నాయుపకారబుద్ధికై సాహసించి పలికినమీనుడులే
వృత్తిబూనిన కేవలస్త్రీప్రవృత్తులకెట్లుఁజెల్లును? మంజువాణి ది
వాణమునకు హితవుజేయనీపంపు నేవగించియుండును, కావున

పతికారధికా—రమని యెంచకుండుగాక.

సీ. ఒకసారికనుగొన్న నొకకొంతసిగ్గునో
తలవాంచి యెత్తని తలిరుబోడి
ఒకపరిమాట్లాడి యుత్తరం బిమ్మిమ్మ
పోరువిప్పగరాని నీరవాణి
పదిచయస్థులుహాస్య భాషలఁజుండాడ
గోపంబుగదిరెడు కువలయాత్మి
రసికసల్లాపముల్ బ్రహ్మాండముగఁజేసి
విడళించి చరియించు వెలిదిమిన్న

గీ. వేశ్యమాతకైన వివరించి మానసం
బీయలేనిదిరుత పాపయమన్న
మంజువాణివలన మనకార్యసంసిద్ధి
యగుటకల్ల నెపమె మిగులుగాని.

గుణ—వసంతా! నెపములకేమి రాజ్యనిర్వాహణమంతయు నొకగొప్ప
నేరము. నేరమునేర్పలలో దొనఁగులీలోకమునకు లోకాధీశ్వ
రలకు లోకులకెల్ల నేరమియే పౌరుషత్వమునహించినది. నెపమే
జ్ఞానశక్తిదాల్చినది. దైత్యస్వభావికమున గుణలేశమును గ్రహిం
చినఁజాలు.

సీ. నెపమొనర్చినగాని నింగినిగ్రహములు
దేకిందిపోవురాతిందివములు
నెపమొనర్చినగాని నీరజాపురిప్రతి
ఘటింజంపరాదు మేఘాపవంతి
నెపమొనర్చినగాని నిల్వనీరగునల్లు
మబ్బు వెన్నంటును మారుతంబు

నెవఁజెనునర్పినఁగాని నిండుజీవము లోమిం

గదు పాముగనిబట్టి గాలిమేత

గీ. నెవఁజెనునెకాక మనయుక్తి నేర్పులెల్ల

నెవఁజెనునెకాక యీద్యూతి నియతమెల్ల

దీర్చిబుఁజెంచుమంచు నర్థించుటెల్ల

నెవఁజె మజాయంత జయపాలురమమతలు.

వసం—ఆర్యోత్తమా! అధికారులు-కడుంగడు నిగ్రహానుగ్రహసమర్థులు-వయిమిక్కిలి పురుష శ్రేష్ఠులు.

చ. కలిమియుపారువంబు నధికారమునేర్చును ధీప్రయుక్తియు
మెలకువ ప్రాప్తకంబుగల మిన్నలచెంగట ప్రీతియోజనం
బులకువికాసమెల్లగు సభోస్థలిచుక్కల తేజమిందునే
జ్వలనునికాంతిముందు ప్రభుశక్తిని దారొకనసూక్ష్మసాధ్యమే.

గుణ—వసంతసేనా! నీయుపకారమల్పమనియు మీమంజువాణిగానించి నది యకార్యమనియు-ప్రీతివస్తుమాత్రా వ్రయుక్తనియు-మాతికలు నీతివిహీననియుగర్హించుటకాదు- అన్యోన్యసహాయమీజగము వెంటబుట్టినదని నొక్కవక్కాణించుచుంటిని. అన్యధాతలంపనేల? మన బంగారము మంచియైన కంసాలినన నేల రాయబారమునకా.

చ. నలదమయంతులిద్దటి మనంబులగూర్పదె హంసిపిండుమొ
క్కలమున రాఘవేంద్రునికిఁగాదె సహాయముమరకటంబుదా
కులసతియ్యురకకసుల గోటు తెమ్ముదె కృష్ణకాంతదూ
తలకు వసంతసేనయొక బాటిని జూపితి యంతమెచ్చితికా.

వసం—దేవా! ఇంతకు తమచిత్తము నాప్రాప్తము. దేవరయాశీర్వాద బలమేనన్నబురిఁగొల్పి కృతకృత్యగా నొనర్చినది.

గుణ—శుభము కృతకృత్యమంగళవాక్యములు విన్న రాజపుంగవుడు
నీప్రజావిశేషంబు లుగ్గడించునన్న నాసంగతి వివరింపనేల కు
మారకుల జాడ తెల్పుగదా.

వసం—దేవా! భవదీయకార్యమువంపున మీరంపు జాబులు గ్రహించి
నాచెలియగు పుష్పవతితో సంభాషించుచుంటిని.

గుణ—ఈమె మనరహస్యము రాకుమారులకు మునునివేదించినదా
యేమి?

వసం—నెచ్చెలికదాయని మీజాబుల మెకుగానేరున వివరించియుం
టిని నాకుపాయమొనర్పమని యర్థించియుంటిని.

గుణ—అటులయిన పుష్పవతివల్ల కార్యసాధనమైనదందువా?

వసం—దేవా! మన్నింపుడు ఈకార్యభారము ఈప్రత్యేక శౌరవమున
కయి యామె నాయెడ యాంతరంగిక ద్వేషముని యుండ
వచ్చును.

గుణ—అన్యోన్యద్వేషములు నారీమణులవల్ల నయిజసిద్ధములుకదా
మనకేఱుత సంభవించినది?

వసం—నిష్కారణ ప్రైరమూనిన తానొకటితలచిన దైవమొందుదలం
పకుండునా.

ద. కొంగొని నాకె శౌరవము గూర్చగనేనియాగ్రహంబులో
నునికి భరింపలేక పెగటల్ దెగమింగగలేక తోడుతో
చనియట రాజపుత్రీకులజక్కిని నాపయిలేనినేరముల్
తనుగవచింపనేల కలుదాచినపెండిలి యడ్డనేర్పునే.

గుణ—ఏమి! ఎవరిపై ఏమనిచెప్పియున్నది. మానమత్తుమున కేలరావించి
పన్నెతివి? ఇంతమిత్రద్రోహమేల నైతుము.

వసం—ఆర్యా! అసూయాపరపకత్వమునఁజేసి తనబుద్ధిజాడ్యత తెల్ల
మయ్యెనుగాని “కుక్క-మొరగిన జంగముపరపతిపోవునా” నైజ
బుద్ధికి లొట్టకంటికి మందేమున్నది.

గీ. సూర్యచంద్రములకు సుక్ష్మించురాహువు

గగనమందు నేమి కారణమున

మృగములెల్లబట్టి తెగటార్చుకబడుడు

హేతువేమి పాప జాతులకును.

గుణ—వసంతా! ఏమి నీవెట్టివైరాగ్యములు పూర్వకాలపుమాటలు.

తొండముదిరి యూసరివెల్లికాదా! నీచెలిమినిసాకుగా నుపేక్షిం

చి వీడిబుచ్చిన యావై నామె యీ కెవముననదేవైరముఁ బూని

మాకకారముఁ జేయ నెంచదా.

గీ. స్వల్పమని బట్టమానిననర్పమైన

కరువకుండు నె యుపకారకలనెరింగి

అర్పమానిన నిప్పురవంతయైన

కాల్చుకుండు నె యిల్లుపెన్నాలివేళ.

వసా—బుధవర్యా! పాపముశమించుగాక - దుష్టవర్తనులచాిత్రయ...

గుణ - రాజకుమారా...క్షమింపుడు.

(వసంతసేన మూర్ఛపడును)

(తెరలో కలకలము)

[ప్రవేశము పుష్పవతి రాకుమారులు]

జయ—జయపాలా! నన్నడ్డుకొనరాదు ఈదుష్టబుద్ధిని ఈరక్కసినీ నే

నున్నింపును నాచేవదలుము. (ఝుంకించును)

జయ—రాకుమారా! ఆగుమారు - శాంతివహింపుము రణరంగము

కాదిది - రాచనగరు - పరబలముకాదు వేశ్యకాంత.

చీ భీకరచైరిపీరులన భీతగతి మదకుంబరంబు పై

డీకొనికూల్చుసింగమువడిన్ నటియించెడు శతఖడ్గమీ

నుకల పైనబూన్చివిరమించుట ధర్మమెఱచేపాడియే

శాకులజాపి గర్జింపలనుగాచుట న్యాయమే పౌరషేయమే.

జయం—(ఆగి) మిత్రమా! ఏమందువు. క్షాత్రదర్పము కాదందువా,
ఈవేశ్యకృత్యముల- అకార్యములనయిపుమనియా-కులఘాతుకు
రాండు)-పౌత్యక్ష—

మ. ఒకనికదార్పి వరించి వేరొకని యింకొక్కండ్రకున్ గూర్చి వే
రొకనిన్ దాల్చొని నైగచేసి యొకనిన్ రొక్కంబుకైజేసి వే
రొకని హాస్యములాడినిల్చి యొకనియోజించి మాట్లాడి వే
రొకని బేరముజేసి పోవిడుచు నంతోమాయవేశ్యాంగనల్.

జయ—రాకుమారా! నిక్కు వము. | బ్రోకజ్ఞానమెఱిగిన విద్యావంతు
లీవృత్తి నిరసించుట సంభవము. పూర్వాచార కరాయణమగు
జగంబున మనకీమాటచెల్లదు.

గీ. మంచిచెడుగులు కాలగర్భంబునందు
జనన మొందును లయమందు క్షణములోన
దేశకాలములను మదిఁ దెలిసియుండు
ఔంతయనుభవ మదియపొయిగిలెంబు.

గుణ—రాకుమారా! ఏమి ఎచ్చటనుండి యీరాకలు.

జయం } దండ ప్రిణామములు.
జయ }

గుణ—అఖండ సామ్రాజ్యవైభోగసిద్ధిరస్తు. చిరాయురస్తు, దీర్ఘాయు
ష్కర్మణ. జయంతకుమారా ఈమైవిహారమేమిటిది. చిరఁజీవి!
ఈకాలసమాచారమేమి?

జయ—సువివాగ్రిణీ! ఈకటికిరా నేల నిట్టనిల్వడం బడియున్న తస్వంగి
యెవ్వరూ?

జయ—(అత్రము) అహా! జయంతా శట్టుపట్టు. దొంగదొరకినది. ఈ
మాయయతివ వంటింటికుందేలైనది. మాయలాడిలెమ్ము.

(గడ్డించును)

జయం—ఉ. ఆహా యేటికిబీరమువోయెనువాడుది దీనినిముట్టినచో
 గుణ—నాహాకారముమాను కుమారకయంత యకార్యముకూడనుబో
 జయ—దోహంబాదిగమాగను స్నేహము దూరమొనర్చినతోషిని
 వసం—(లేచి)సాహాయ్యంబవచ్చినదాననుస్వామ్యభిమానముచేమిములక.
 పుష్ప—అక్కా! వసంతా మీయిందరిమధ్య కింబోధిసేనా? (కొగ
 లించుకొనును)

వసం—రాజకుమారులారా! సదివాగ్గిణీ! మానేరములపైరింపుడు.
 పుష్పవతీ నీయకారణవైరమునకుఁ దగుదండనప్రాప్తిచినది.
 ఇకముం దయింప మిత్రదోహముఁ దలపెట్టకుము.

జయం } బాబయ్యగారి మూలమునఁగాని యీస్త్రీలశ్రీరంగ నీ
 జయ } తులు గనుగొనియుండుము - మిత్రదోహమట.

గుణ—కుమారులారా! వృథాస్త్రీలహమేల రాజాజ్ఞశిరసావహించి
 మిమ్మింటివంకఁ దిప్పినందులకు యథయుల కృత్యములెంత
 యు సంప్రవసీయములు.

జయం } మీయాంలేత్యము గ్రహింపలేక యన్యధాచుత్తమతులై
 జయ } న మాకీ వెలదులిర్వురు లోకానభవమును బ్రభోధించి
 గురుత్వము వహించిరి.

గుణ—మీపెద్దలు ధన్యులైరి వీరియవు? గురుసత్తార మొనర్చిజేల్పుడు.

జయం—హే మంత్రివర్యా! ముదిమివచ్చుసరికి మూడుగుణములన్నట్లు
 దుర్వారవైరి వీరసంహసన దీక్షాప్రభోధకమగు నీశితకరవాల
 ముఁదూసి తుద్రవృత్తిని కుక్షీంధరత్వముదాల్పుటయు, యో
 గ్యయువకవంచనా సుచితంబగు హేయజాతిని విహికాముష్మిక
 విదారుణ యంత్రమును

చ. కులటల, దుష్టపర్తనుల, ఘోరపిశాచగణంబుల మనో
 మలినకురూపజాతముల మందిరి వేఘలకూర్చి పృత్తులక

చలితవిదూష, బుద్ధులనిచాచర జన్మలవేశ్యకాంతలన్
బలమరి యేగూర్చు శుభావహమీతుడ కాన్పుపోయినాన్.

జయ—రాజకుమారా! బాబయ్య సిద్ధమతులగుయోగులుసహితము
తపోవిఘ్నమునర్చి యిహపరసాధనములెల్లగొల్లగొట్టు నీకావి
సంత సంతరింపఁ జేయకున్న-

మ. తనువుల్ వేరొకప్రాణమేక్రియను నిత్యాండసంపూర్తితో
డనువర్తింతుము మైత్రికిన్ నెలవువాడ యిచ్చనే రాచవి
డ్డనకన్ సాహచర్యమైచని మృషాడా విక్రముంగూర్చిభే
దనసాగింతురెస్త్రీల నీతిగొలపక దారొందురేమాకడన్.

గుణ—బాలకులారా! వృధాభిమానములతో నిమిత్తములేదు. స్త్రీ
మాతృముగా గణించి మనకట్టెమట మూర్తిభవించినకాంత నిర
సముజేయుట యొకమగపోడిమి కానేరదుకదా. పైమించియవ
రాధమగును. కడుదోహమని ముమ్మాటికి వక్కాణించెద.

క. మునుకొని కార్యాకార్యం
బనుమానంబేది యిష్టమతివర్తింపక
గనిపెద్దదిద్దవచ్చిన
వనితనుబోనాడనగునె బాలకులారా.

ఉ. బల్లక పిన్న పెద్దలనియొప్పరిగింపులు స్వేచ్ఛచ్చత్తికిన్
చల్లగజారుమిత్రములసాధ్యులు వింద్రేవసంతసేనమీ
వల్లను దోపకున్నమతివచ్చెనె రాజ్యముపితృనాజ్ఞయున్
దెల్లమెసీతివర్తనుల దీరులు స్త్రీలు హసింపనేటికిన్.

పుష్ప—(స్వగతం) ఈవెంగలిముదిదయ్యములేకున్న మీబుద్ధివిన్యా
సము వెల్లడియయ్యెడిది అవకాశమురానిండు ఒకకలగాంచినంత
నిద్రముగవలేదు. (ప్రకాశముగా)

సీ. భీకరకరవాలప్రేక్షితంబునఁ జెండి
దేవచ్ఛశతులక దీముమాఫి

ఘోరదుర్గంబులుంకువల మేమంబుగా
 బెకలింపచ్చు గుప్పించిముట్టి
 విశ్వేషముగ వనాసీకంబు దరియించి
 చెరబట్టవచ్చు వంచితలముంచి
 అంతర్వి భేదంబు లంతరింపగబల్లి
 జెండాడవచ్చు వర్జితలబట్టి
 గీ. మగతనంబునవెలసిన క్షౌవరులకు
 నాడుపుట్టువు వేశ్యలనాధలన్న
 కల్గునేయపరాధముల్ గాకదయలు
 తప్పగల్గినక్షమియింతు ధర్మమెఱిగి.

ద్వి తీ య రం గ ము.

పుర బాహ్యప్రదేశము—రామయ్య, సుబ్బయ్య,
 రైతులు, పౌరులు ప్రవేశము

రామయ్య—(స్వగత) అబ్బోయి! ఈపాడీపటా లేని గొడ్డు ఎగసా
 యాలుకట్టిపెట్టి మెల్లిగా ముత్రి బాబును ఏవడమటావున్నోరెండు
 తంపిపెయ్యలనుతోలి మాయ్మిటిదానిచేతచెప్పించినా ఆకామం
 దు దయకుదిరి ఈరాచపట్టింపుకు తోలుతాడేమీ? వన్నూ
 బందీలేక తలతడుముకోవచ్చు (పరికించి) అన్నా! ఎవరు! సుబ్బ
 య్యేంటి? (ప్రకాశముగా) ఏంటో! పెదకాపూ! జల్లీసీమగిత్తలా!
 తెగముడుసుకొస్తున్నావు! ఏమన్నా! రాజబితీకొట్టిన జీలకం
 నాసనకొట్టుద్ది! రాక డేంటో ఇసేసాలు! (ఆపును)

సుబ్బయ్య—(చవ్చమా) బావయ్యా! నీవంటో! గొంగేదిల్లా రుజు
కుటావస్తుంటే! రాజుగారిపోతకుకున్నాను! ఏటో బిశ్రీలంటా
వేటోయి! ఒకేపుని ఊరంతా అట్టుచుకుతుంటేను చిన్నరాజు
గోరి మాయించునట!—

రామ—బావా! ఏకాక్షిమాకూదొంగలుతోలా! ఈసందట్లోనది మన
బోటిపేదోళ్ళమాటాలకించక ఆముసలిరాజుకే దొమ్మెత్తిందో
యి! మాలబోగమోళ్ళో మాన్నాల్లిత్రానని నెలికిస్తాడంట! మా
గుడ్డిర్నిముత్రాబుచేసుస్తే పుత్రుగుడ్డామేంటి?

సుబ్బ—ఏనక్కాశిగో! మొనగాడా! కాదంటే అడివిమనిసి ఓలకమ
నా! నీవేబును! రాసును తీసుకొళ్ళంట!—

రామ—ఏటో! ఏటపోతులన్నీ వెద్దమ్మోర్లల్లా కమ్మగాకూకుని దిగ
మింగుతుంటే! మొన్ననాన్నితోలుకొచ్చారంట! బలేటక్కరి

సుబ్బ—అయితే అన్నా! ముసలోడికి నీకేతీపుతీద్ది! రానబోగాన్ని
సూసేవంటో! మొనగాడవు! ఏటో! నరువుకొన్న ఆడోళ్ళని
వెగతీస్తాడంటేటిమంతయ్య! ఇంతన్నాయమేంటోపబువుకు?

రామ—కాదంటో! రైతులు ఎగమోసిచిత్తుబిగిస్తారని నీన్నరాజువంతు
లు బయలుదేరి కాపులు తొలింపట్టి గరికిమేయిస్తారంట! ఓయి!
ఓనకెండకు బుడకెత్తి పడమోత్తుంటే! చల్లగకూకుండే బింకా
లుసూడు! కావంటే కాల్సెప్పుచ్చుకుతన్ను-పని,

సుబ్బ—బావా! అయితే! కొంపతీసి మాలబోగందాన్ని ఇంటిమీద
ఇసుకల్పరుగందా! నద్దిగొటిముత్యమూడా కరాదవుతాయి!
ఏటో ముండాగాజ్యం రైతుకొంపే ముట్టిస్తారేటో?

రామ—ఏటంటావు. మనకాపోళ్ళకి సుహృదా! మొన్నకాదంటో
పిల్లరాజువెళ్ళంటే కట్టంసొప్పక మోగీలు కట్టేతలు అందించారు

కల్లుమూసుకుపోలేదంటో! కట్టాటికాడ పాలేరంతైనా అబ్బా
డంటోయి గద్దిదిగిన మారాజు మనము గోలెతులే?

సుబ్బ—అయిందికాదంటోతీపు! మాలబోగందానిమంత్రం మారాజు
లంగారి తలకిప్పుతే! మాలోల్లంతా మణిపూసలవుతారు! పాలి
కాపులు ఎగతన్నుతే పెనకాపు కాడెత్తాలి బుజానికి! అప్పుడు
దుబ్బుభోజనంచేయాలి పేదోళ్ళు—

రామ—బావా! ఏటోయి! పెదరాజు! బలేగండోడంట! చిన్నరాజు
కొంపసాగనివ్వక బోగంలచ్చిని చేరుతాడేంచేటో కొడుక్కి-
రాజులు మక్కువలకామోసు మనకొంపలు మనచేటుకట్టాలాతే
రముండలపాడు మొకాళికిబోర్లించి ఆటాడించడం.

సుబ్బ—బావా! మనబడిపంతులు కామన్నగార్ని ఎరుగుదువేంటోయి!
మాబిల్లమాలినచమతకారిగందా! మొన్న అమ్మొరిజాతరికి
పోతే అదే ఊసురోయి! సెవులోసిపోతాయి

రామ—ఏంటీ! ఆపాటిపంతులే! రాసోరితో జట్టుగట్టి బసోసిన పిట్టలా
బలే చాతా)లు, ఆటలు, సాపుతాడు. మాఆడోళ్ళు నంద
లడితే పంతులుమాటలేసెప్పి కడుపుబ్బేలా నగుతారు!

సుబ్బ—(దిక్కులచూచి) అయ్యా! రాసుగోరికొత్తకోడలు బలేకిల్లాడి
అంటబాబూ! కులపోరిగోపట్టపగ్గాలులేవంట పెద్దరోసాలు
పొరుసాలు గొప్పోగంటే బురకాల్లోమజాలంటో!

రామ—(నవ్వుచూ) అదుగదీ! అలాసాప్పవేమ్ అంతకట్టింపుగందా
అనిసాప్పు! మాలబోగందిరాకడా! మంత్రీయ్యసానిటక్కులు!
అయితేబాబూ! తెలియకఅడుగుతా రాసబిడ్డకు సెత్తిపట్టిందం
ట- అదిరాచబలికోరిందట-అందుకే మనకర్పంకాలి పంటలు
ఎగతన్ను కాపోళ్ళజల్లం కాయకట్టాల్లోకి దిగింది!

సుబ్బ—(నెమ్మదిగా) అన్నా! పొయ్యిమేరలో అసలుసంచాలబాబూ! ఆ చల్లనితల్లి ఏలాలికాని ఎక్కడదాగడం (చెంపలువేసికొని) నెత్తి కాదో! వైయెత్తుమరిగితే గొప్పకుటుంబాల్లో పేరెడతారు మనబెమ్మసారిముండలేంటి యీదెక్కి ఆడుకోడానికి!

రామ—అన్నా! ఈతూరి చిట్టిపంతులు అగిపిస్తే మాపక్కాడికి తోలు కురా! రెండుపుచ్చొంకాయిలు ఎరేసి మెల్లిగా లాక్కుందారి ఆతమాపాలు! (చూచి) అయ్యా! మనసంగతి ఏంటోయి! బొత్తిగా అద్దాన్నండంటుంది! రాసుకి సీమకుట్టదేంటో మొండాడు!

సుబ్బ—(దగ్గుచు) ఏటోయి! ఆళ్లుకూడా సుఖంగాఉండాలంటావా? కొడుక్కా-పరం కుదురుపడేవరకేం రాసవగ, రాసపట్టూ పెద రాజు కునుకుతాడంటోయి ఆడేశాలుసాగనిత్తాడమరి.

రామ—(సంతోషము) బావా! బరే! ఈసందటోకిత్తీలుదాటితే ఆరా చదిడ్డపుణ్యాన్ని నిన్ను పెద్దలకు పెట్టుకొని పంతులుకి సాపు ఇత్తూ.

(నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము సంపూర్ణము.

సంగీత జయంతజయపాలము.

తృతీయాంకము.

[ప్రదేశము రాజాశఃపురము మణిమాల చిత్రరేఖ]

మణి—ప్రేయసీ! నీనిమిత్తమై యెదురుజూచుకన్నులు గాయలుగాది
యున్నవి. నాకులన్నవిదేశస్థులు - వారివృత్తాంతములయినవా
ర్తావహులమూలముగా ప్రాప్తినిత్యమెఱుంగ సాధ్యమగుచున్నది.
కానిఒకయూరబుట్టి ఒకగృహచరిసరమునఁ బెంపంది ఒకగురు
ప్రసాదనే విద్యాభ్యాసమొనర్చు - వేయేల? స్వరూపభేదములు
దక్క ఏకమనస్కులమైయున్న మనబొల్పముకూర్చును తెల్లమరచి
యుంటివో.

సీ. ఏనాడుచెలులతో నేకత బుగగూడి

చేసియున్నామొ భంజికలపెండ్లి

ఏనాడుముచ్చటలిగురొత్తవసమున

దినమనున్నామొ గజ్జరముఁగూండ్లు

ఏనాడు పైకతా నీకంబులంశేరి

పెట్టియున్నామొగా పిట్టఁగూండ్లు

ఏనాడురాత్రి యుజ్జలు వైచుకబైల

పెన్నెలకుప్పల పెట్టినామొ

గీ. ఎపుడువచ్చాకు నాడితిమెపుడుబొమ్మ
పొత్తికలగుట్టితిమి యెపుడతవారి
కయ్యమాడితి మెపుడుకల్లమాట
లాడనేర్పితి శుకపికాలాపములకు.

చిర) — నచ్చలీ! బాలప్రియమంత సౌఖ్యదాయకమో భావిజీవిత
మంత మూఢప్రియమనియెంచుము. మానవజీవితమెల్ల యొక
చిత్రనాటకక్రందర్శనమన్న బాల్యావస్థయంతవిషాదాంతమగును.
ఏమిపుణ్యమా - పురుషార్థమా.

సీ వనవిహారముజేసి వచ్చియుంటిమికాని
కానరాదయ్యె లోకములతెరగు
జలకేళిసవరించి జనియుంటిమికాని
యంతరావర్తము లరయమైతి
గ్రంథముల్ గారించి కవిలిబట్టితిగాని
ధర్మమీమాంస లేదయ్యమతికి
గవిసెనల్ దెవిలింది గానకళాయుక్తి
పాడినేర్వము కృపానైఖరులను

గీ. శుకములకునేప్పి పడయును శుకములెపుడు
ఆతులసౌభాగ్య వేషంబులనుపుడేరి
పొందమైతిమి స్వేచ్ఛయీబొందితోడ
బాల్యమేటికి బ్రతుకేడ భామియలకు.

మణి — చేటి! శ్రీజన్మ మపార్థమైనచో నీరాగభోగములేల ఈసాంసారికములేల రుచిగాంచకఫలము నేవగించినట్లీమాయాస్వజనమున వివిధాంతరువుల మెట్టినగొని యనుభవసోపానమధిరోహింప యత్నించుట. శరహాసము, హాస్యకృతివిరుద్ధము, కడుసాహసము, హైవంచన, ఆత్మహత్య

నీ. శుకపికశారికాస్తోకసందగ్ధన
 భాగ్యమేదెల్లు దైవతముపెంపు
 వివిధఫలావృక్షవీక్షణ లక్ష్యమే
 బోధించుపరమార్థములకు దెన్ను
 సకలతీర్థాధిక స్నాతకదీక్షయే
 ప్రకటించు సర్వజీవమూలగతులు
 సత్ గ్రంథవరస దక్షతయే సుభావించు
 భావిజన్మాంతరపాతమెల్ల

గీ. శాల్యసౌఖ్యమెఱుగ సేవ్యవ్యక్తపరుచు
 నాద్యఽస్థయే యంత్యంబుకగునుప్రాపు
 మొదలవిడనాడి తుదకంపుబదవపడుట
 కొమ్మవిడివల్లికను వేలగొంటకాడె.
 డెలియా,

చ. మునుగలఁ గష్టపుగతుల మూలమునన్ న్నయమేతి ప్రస్తుతం
 బనుభవనీయవై న సుఖ సంతమొనర్పుటదేటిన్యాయమీ
 మనికి యశాశ్చింతంబు విహాయనచు ల్ శతసంఖ్యలున్నచో
 ఐదునోకొ బెంగపెట్టుక విపాదమునొందుట భావిసంగతిక.

చిత్రి—ప్రియసీ! నీపలుకులెంతయు సంస్తవనీయములెకాకచిన్ననాటి
 యింపుసొంపులు, సౌకుమార్యము, భోగసౌఖ్యములు, ముద్దు
 లోయ్యారములు వ్యవస్థమై పిమ్మట రుదించునే. స్త్రీపాయ
 బద్ధమగు చర్యలంగీకృతముగాని తదన్యములు గర్హ్యములు,
 లోకహావ్యముల, ఆముష్మిక నిరాధారములుకదా.

నీ స్వేచ్ఛావిహారముల్ చేసినయీకాఘృ
 గజ్జలంది యలతూకాలనడై
 నోరెత్తికంతోక్తి నూరించునల్లాప
 మార్గమడైనో యడ్డబొసబోటు

నేత్రోపర్యముగ మున్నీక్షించుదృశ్యం
 బిరికిమేల్పుసుగున నింపుదలె-
 దానవృత్తిగోహఘార సతాకరమా
 కరముఁజేకట్ల జుక్కంగనయ్యె

గీ అమామా! బిన్నటి యవతారమానటింపు
 లావిహారములా స్వేచ్ఛయాముదంబు
 లావినోదము లాకాలచల్పకతులు
 తిరిగివచ్చునె వచ్చునే తిరిగినేడు.

మణి—ఇలీ! లోకాభిరామాయణమి నకేమిగాని నీకొసమాటవై జ్ఞప్తి
 వచ్చినది. మనరాజ్యవృత్తాంతములేమియు నుడువవుగదా. ఇంత
 కాలమునకైన నింగూడి చిన్న నాటగోలె యామందిరారామ
 సీమలుసంచరించు భాగ్యము నేటికి తటస్థించినది. నావర్తమాన
 ము సుఖసంధాదుకమైనదా.

చ. చిలుకనుగోరువంకలు వచించునె కేర్పుడు పలుకలెల్లహం
 సలు సమయానుకూలముగ సల్పునె నాట్యము నెమ్మిపెంటితో
 కలరవముల్ విశేషములగమ్మలగై కొని తెల్పియిచ్చునే
 సలలితవాఁపూర కరిసర్పితసీమయ ధాఁడహయమే.

చిత్రి—ప్రేయిసీ! నీసమ్మానవాక్యములకెంతయు స తసము. నీవాత్స
 ల్యమునకు మిగులముదమయ్యెను. నిరపేక్షితమును ప్రేమ
 జనితమగు నీమృదుమధుర సుభాషణములువినినంతనే ఈతను
 పు తన్మయత్వముఁ జెందెనన తత్పూర్వావస్థపునశ్చరణ చేయనే
 ల. మిత్రసమాగమన భాగ్యముచేసీవలె మిత్రసందర్శనభాగ్య
 ముచే నామదియుపొగుచున్నది.

ఉ. ఆకసవీధులంజను సహస్వతిగాంచి హసించుపద్మిర
 గార మేరుదాటువిధుదార్కొననెచ్చటి మేఘమాలికన్

సాకుగ నెమ్మిత్తుట్టు పుదిసర్పములెచ్చటి వేణుగానముల్
పాకినటించుమిత్రగతి శోభనదాయక మెన్ని జేసినన్.

మణి—చెలీ! తత్కారణమున నేకదా, శోభనార్థముల విరిచుమని యం
టిని. నీముఖవీక్షణముకొంత నూత్నవీక్షణముగాదోచును. కా
లవివర్యముచేకాదుగా.

సీ. ముఖబింబముదయింప ముచ్చటగాకమ్మ
పలుకవ్రత్యోక్తిగా పలుకవేము
హృదయంబువికసింప హేళనానాక్యముల్
వ్రతిఘటిపగ నిష్ప్రకడవడేము
శోభముల్లాసింపఁ జూపేపుమాటల
నల్లించియొడ్డవే యత్నముననొ
కటములల్లడర శృంగారమురెట్టింప
సర్వబుల్లవే మర్మముననొ

గీ. నవ్వివెన్నెలగాయనూ నాడవేము
కారణాంతరమున్న నేకాంతమేల
జెప్పవేటికినికల చిన్నతనము
సచివముల పట్లదాచునే సందియములు

చిత్రి—మణీ! నీయభిమానపురస్సరమగు పలుకలెల్ల నాహృదయసీమ
నల్లుకొన్న విషాదపరిసమాప్త మొచ్చినవి.

మణి—విషాదకారణమేల పురుషసహజమగు నీయధైర్యము స్త్రీలోక
మునకెల్ల కళంకసౌజనితముగానున్నది - స్త్రీజన్మయన్న హే
యమందు నీయన్వతంత్ర్య సంభాషణములవిన్న - అపూర్వసిద్ధ
మగు నామనస్సు సహితమొకవింత పరివర్తనజెందునా యను
సాశయమునకాసాహరము దోచుచున్నది.

గీ. మంచినహవాసము నకటవొనుమంచి

గంధవనమున వేళముకరణిగాను

దుష్టసంచారమున మంచితోలగిపోవు

లేయిగూడిన చంద్రునిరీతిగాను

చిత్రి—చెలీ! విషాదమున చేతున్నది - రాకొమరికవు - నీవుగా వనిబూ
ని వన్నురావించు కార్యమేమయియుండునా యని నామనంబున
కురికురీభాలోచనము బుప్పటిల్లుటయేకారణము - ఉభయకు
శలోపరి సుమంగుల కెల్ల నిక్షేపములీసూత్రార్థమున నిమిడియు
న్నవి - ఆదుబడుచుల కస్యధాసౌఖ్యలాభములేమికలవు?

మ. అరులన్ జెడెడు సాహసాబరిపురుష్యదీప్తి ఖడ్గాహతిఁ
చెరింపంగల ధైర్యమాయ హితుఁ డెచ్చివాడునాటోపమా
కరులన్ గూల్చెడు పగై యాచాయనులన్ గారింపగానేర్పపో
టరులక మార్కొనుదీగమాయని పాపానంచువాకున్వగఁ.

మణి—చిత్రి! రేఖా! ధైర్యసాహసములతో మగపోడుములవన్నెగాంచిన
మిన్నలుదక్క తదన్యస్త్రీతోకమెల్ల మూర్తిమాత్రమనియా
తలంపు.

క. దమయంతినీతదోవది కమలేక్ష చంద్రమశియు గార్గియహల్యల్
తమజాతినైజరీతుల గమనంబుఁ కీర్తిగనరె కాంతావళిలో

చిత్రి—ప్రేయసీ! పేరుప్రఖ్యాతులకై గాదు. స్త్రీజనసౌఖ్యసంధాయక
మైన మనోనాయకుల యోగక్షేమములేమనకు పరమాహ్లాదకర
ములు తదితరప్రస్తావములే.

సీ. దేవార్థగోప్యము దేదీప్యమానంబు

ధర్మసంబంధ మిత్రాభిబాట్టు

నిష్ఠివాదాంశంబు నిఖిలాంగభూషణంబు

దాసవిశేషమిత్రాభిబాట్టు

నిర్మలతత్వంబు నిశ్చలచిత్తంబు
 దైవత్వసిద్ధియీ తాళిబొట్టు
 మాంగళ్యదాయంబు మాత్సర్యహీనంబు
 తారకమంత్రమీ తాళిబొట్టు
 గీ. యువతులకు రక్షసాత్మ్యంబు యోగ్యతలకు
 బేరటముపేరుగొప్పల బిరుదుబిళ్ళ
 కరమపూజ్యంబు ప్రాణముపట్టుకొమ్మ
 తాళియేసువ్వె! యిహపరదాయకంబు.

మణి—చేటి! ఏమివింత, ఏమిచోద్యము, ఇటుబరికింపుము.

చ. తలవయితాయితుల్ భుజముదండలయందున చిట్టివేళ్ళుచం
 కలకడవంపుబెత్తము ముఖంబునదీర్చిన పచ్చగంధమా
 వలమెడబట్టురక్షలు జటాటవిగ్గురువిందపేర్లుగ
 వ్వలముడ్చినైచు మైమనుపువచ్చెగనుంగొను చిత్రరూపమున్.

చిత్ర—పేయిసీ! అపూర్వమానవస్వరూపమా భూతమా?

సీ. తలనిండపెరిగిన జలుగువెడ్డుకలలో
 వసియుంకవచ్చును వనమృగములు
 మెలివైచి బరిగొన్న మేటికన్బొమ్మలలో
 నిరికింపవచ్చును గరకుద్రాచు
 బోటుమైసాగిన సూటిమీసాలతో
 బంధింపవచ్చును మత్తకరిని
 బిరుసుగా నెదిగిన గరుగుగడ్డములోన
 మాటగావచ్చును భాస్కరులను

గీ. కట్టవచ్చును రక్షలకనకగిరిని
 పట్టవచ్చునుదండన భగణమెల్ల

బూడ్పవచ్చును గవ్వలబోసిజలధి

దాల్చవచ్చుమైపూతఁ గంధంపుగొండ.

ఏమిరాచనగరా రాజబాటయా! మణి ఎవరురానిచ్చియుండి,

గీ. చిన్నజేజివోలె జేవురుకన్నులు

కొరవిదయ్యమట్లు గొప్పబాట్లు

పెద్దభూతమట్లు మొద్దువేషంబును

వచ్చెకోటకత్తివలెనదేమొ.

మణి—పే! యనీ! చిత్రరేఖా భయమొందకుము పట్టపగ లీయపూ

రకభయచేతనకవైన నీయబలాత్వమున కీమాటసార్థకమై

నది. రాచనగరేల నిపూర్వోత్తరప్రసంగములేల!

ఉ దయ్యముభూతమంచు వివిధాజలియింపగ నేల నీమనం

బుయ్యలరీతి కోటలసమూలముగూల్చి విరోధభూతముల్

గయ్యలఁబూడ్చిదుష్టులనుగాలిచిమాడ్చి యదృష్టనంపదగ

వియ్యముగొన్న రానగరుఁ బేరికివచ్చున పోతుటీగయే.

చిత్ర—మణి! అమ్మా నేనివికారయాపమునుఁ గాంచలేకున్నాను.

గీ. తిరుగుచున్నవి కన్నులుతేరిచూడ

అదగుచున్నది గుండెకాయమునుగాంచ

పగులుచున్నవి చెవులు భోధ్యమలచేత

మూర్ఖవచ్చెడు నీవెఱబొమ్మజూచి.

మణి—చెలీ! తదయుము (తీవ్రముగా) ఎవయో అక్క-డా.

[ప్రవేశము—కోయదంపతులు]

అంబాపల్కూ, జగదంబాపల్కూ, యక్షిణీపల్కూ, కామినీ

పల్కూ (ఊ) ఛా ముండాపల్కూ, (ద,ద,ద,డ్డా) కనకదుర్గాపల్కూ

(రా రా) ఇంటికత్తీపల్కూ, మళయాలమంత్రీపల్కూ, చల్లగపల్కూ

[అరే, మెల్లగపల్కూ, [సై] తిన్నగపల్కూదేవి, రమ్మనిపల్కూ

(అరే) బిచాణాపోతా, అరే, పిశాచీవాడా, అరే, పెచ్చాడీపీరా, అరే, బిడారిగుంటా, అయ్యే కొహ్యడిసాని, రాగాళ్ళోరి, వంకలసాని మరిడిజత్తుల మాలాచ్చమ్మ, అయ్యవారలమాదేవోమ్మ, అల్లల్లాడే కోడిబాపడా, (బు భో, బూ) అసే కొయ్యసాని, మరిమనమొచ్చిందంటే, అడవులుకావూ, గట్టలుకావూ. పుంతలుకావూ.

లక్ష్మి—మరేమంటావురాదొరా.

కొ—భీ కలారిముండా (తన్నును) వైడియచ్చెల వీరుణ్ణంటే, పలవేమి, ఛాశక్తియంటే, మజీ రాజ్యలు, గెలిచినరాజుల్లోపేరున్న పేరంటాల్లో యీరాజవంశముండంగా (నై) యీరాచబిడ్డలుండంగా (నై) యీరాజ్యమేలేదొరసానులుండంగా చక్కని యంత్రపక్షినిచూపి, ఒకమాటలనుకుమ చెప్పవే, సాని.

[లేడిచర్మముపై మణి, చిత్రాలు గూర్చుందురు]

మణి—ఒరే అబ్బీ! మీమాటలుకట్టిపెట్టి మీరువచ్చిన పనియేదో చెప్పండి. ఈవేషముచూస్తే సూబాట్లకు నివ్వరగానుంది.

చిత్ర—ప్రియా! రామాయణములో పిడుగులవేట్లాటవలె మనపిచ్చు పాట్లు చెప్పకొనుటేమి. ఈమహాంత్రములేమి

మణి—చెలీ! ఆత్రముపడవేల ఇల్లమ్మకొనివచ్చినట్లు పరస్థలవాసియైనట్లు కొత్తవారి సాంగత్యమట్లు ఇంతలేగిరింపవేల! మొక్కన పడెడవేల?

చిత్ర—ప్రాణమిత్రములందు విశేషమెందులకు కాలవ్యవస్థలచే మన తొల్లిటిస్తేచ్చలెల్ల యీమాయసాంసారికావస్థ ననుసరించి నూత్నపరిణామ మొందుట సహజముకదా.

గీ. పంచభూతములునుద్వాదశాయులుజంతు
కక్షివర్గములును పర్వతములు

భూతదాత్రీయెల్ల బోవునుకాలాను

గుణముగానుమార్పు గొనుచునెప్పుడు

మణి—సరి! పనిగల్గినయెడ మనము కాలానుగుణ్యముగా వర్తింపకతప్ప
నిసరి సాంగత్యసంతోషముకంటె ముఖ్యకార్యములున్నయెడ
నేను వివరించునదేల.

చిర్రీ—ఛలీ! నీవంతనిష్ఠురములాకుదువని ప్రపథముననే మన్నింపు
మని ప్రార్థించియున్నదని వివరించియుంటిని.

గీ కలిమియుంటవయసు కలిమియుండుటబాగు

కలిమియుంటహితవు గలిగియుంట

కలిగియుంట మనసుకలకాలముండునా

కలిమిపైని భక్తికలిమిగొల్తు

మణి—ఏరా అబ్బీ! ఏమిటివేషం మమ్మన్ని వెళ్ళనిస్తారలేదా. హజా
రంలో గంటమోగింది. ఆలస్యమవుతోంది ఏంకని.

కో-దొ—అమ్మయ్యా! రాసబిడ్డలూ, అయినంటపడుసులూ, వయ
సులో కన్నెలూ, వయ్యారిభామలూ, పట్నానికానిపట్నాలు,
దారికానిదార్లు, తొక్కరానితోవలు, మొక్కరానిదేవభూ పడ
రానిపాట్లతో ఎక్కడివాళ్ళమో మాకోయసానిమొగం చూడం
డిబాబూ మాపుజు దొక్కలుసూడండిబాబూ.

చిర్రీ—అన్నవత్త్రములు కావలయునాఏమి?

కో-సా—అమ్మా! దయగలసాములు దొడ్డబిడ్డలు కంచెల్లో గట్లల్లో
గడిపేటళ్ళకి మావీనుపండిలకో, మాగాడిదగంతలకో, మా
మందులసంచికో, మాకట్టబంగారీకో, మాగుంట పేరిత్తి
మూసిరిగలదేవరపైనిపెట్టిమాదొరమీదబట్టు. మామాలచ్చిందే
విచ్చిందని నినులలచుకుంటూ, ఈకొండనాగులోనాంత్రం ఈ
మచ్చికపీడారయేరుముక్క భరించుడి.

(ఒకతాయుత్తుదీసి ప్రసాదించును.)

మణి—చిత్రా! నాకింతచేటు భయముకాని యడవికోయలు దంపతులు. ఎచ్చటివనస్థగ్రములనుండి యేకతంబ యింత దవ్వకాల్పడవచ్చియుంటిరోచూడు. వారిబాహ్యహృదయములు గాంచుము. స్వరూపమాత్రస్సందగ్ధనమున గుణనిర్దేశముజేయఁజెల్లునే.

గీ. పెద్దదయ్యచు భానుడే పొద్దుదెచ్చు
చిన్నదైనను నిప్పుకల్ ట్టితినిగాల్పు
వస్తుగుణజాతమే యెంచవలెనుగాని
రూపములగాంచి భ్రమిముంప దోపదెందు.

చిత్ర—దొరా! మీరేయింటివారు మీవిద్యలేమి మాస్త్రిజనములకు మీబోటియాటవికులవలనే ప్రయోజనముకన్దు.

కా. దొ—అమ్మా! మాసానికులుకులాలకి చండి. పెద్దలన్న పేరింటా శృన్నా ఏయొక్క కొండదేవతలూ- నూటొక్కదేవతల్లో- పన్నిద్దరు కరదేవతల్లో- అమ్మా! ఒక్కసామెతో సొన్నమో వేరొక్కమనుసో ఈయొక్క పీఠో పిశాచమో ఏమో! పింజారీ, మాసాని కులుకిసండి (భీ-బ-భా-రేహైయ్)

సా—(హస్తములగ్రహించి) ఓ ఈరమాతల్లా అక్తుపె టిగోడా! అది నారాయణ! మనదొరమీసాలుచూడు. గొజపూసలా-వాటం జూడూ, (అల్లల్లల్లా) భూత, భేతాళ - శాకినీ ధాకినీ, (అమ్మిర్లను - పట్టవోయీదొరా, నీమొగపొరుషమవు తేనూ ఇదే తాబోందు - (మాపేరుజెప్పకొండి)

చిత్ర—సానీ! మాపిశాచపీఠలకొకటేచుండుకాని - మీరుపశ్శెలు చెప్పగలరా, శకునముచేతనగునా.

సాని—దొరా! మామనసులోనున్న తలపులను చెప్పగలవా?

చిత్ర—నచ్చెలీ! ఏరలు దూరదేశసమాచారములేమైనా తెనిగించగల రేమో—ఈవీరకడియముల పుణ్యమా...

మణి—అబ్బీ! మాకుకడియము లగత్యములేదు. నీకుకర్ణపిసాలో ప్ర
వేశమేమైన యున్నయెడల నిదర్శనమిచ్చు.

దొ—హాం, హీం, హేం, ధాం, శాకినీ, రీం, పింజారీ, యాం,
జైశక్తి, సాం, జగదేశ్వరీ, పుంజా, పెట్టా, కండా, కాయా.
అదిగో దొరముఖంచూడండి - నిజంచెప్పమన్నారూ - అదిగో
నామూలామాసానిమూలా - అదిగో పూజుని తలచుగుండారు
మరీ - మరీ - ఆపుంజులంటారమ్మ - బలేపుంజున్నదీ.

చిత్రి—సానీ! నీచేటశకునమూ - సోదా - ఇటివద్దిళ్లా మణిమాల
మాయింటి వర్తమానములను చెప్పగలవా?

దొ.సా—అయ్యా! దొరగారూ - ఆలకించారా - మీహస్తకంక
ణాలచేయిపట్టి - అల్లడుగో కండంటిబిడ్డలు - పోతుమీసాల
సాములరుగో అస్తమద్దెల్లొకనిస్తాండారు.

మణి—(హజారమున గంటానాదము) అబ్బీ! మీతోమాట్లాడవలెను
సావకాశముగా - మాదివాణంవారిశెలవుమీద బత్తెమలు
సెలవుచేసికొండి నచ్చేలీ! నీపూజకు వేళమించినట్లున్నది.

చిత్రి—ఒకసారి తీర్గిదర్శనము కావలసియున్నది

మణి—ఈకోయలహస్తలాఘవ కరలాఘవాదివిద్యలకు సభజేయింతము
కోదం—అంబాహిసాన్ హేభైరే కూళ జయసీతారాం.

ద్వితీయరంగము.

[ప్రదేశము మేదరమెట్ట, ప్రవేశము పుష్పవతి, కోయదొర.]

కామన్నపంతులు—(మందహాసముతో) రవ్వలరాణీ! చూచితివికదా?
నామజా? మణిమాలను ఒక్కగుక్కలో గుమ్మెత్తించిన సం

గతి తెలిసినదా? నేనంటే ఏదో అటామాటీ బడివంతులు,
వసంతసేన ప్రేమాస్పదులగు కంతులు జయంతులు మహామంత్రీ
గంధరులని అప్పకొట్టిన మాట నీమొఖము మీదనే ఒప్పు
చెప్పలేదా.

పుష్ప—ప్రియా! మీరంటే బాహ్యోత్తములు, పూర్వ శ్రీరా
మునితో మహాయుద్ధంచేసి రావణాబ్రహ్మ చాలించిన అవతా
రమునకు మీరంటే అక్షరావతారం గనుక నామాట వడ్డీతో
ఒప్పుగించే సమర్థుడు.

ఆ. వె. లేనితంపవెట్టి మానినీ చోరుడె

రావణుడు ముందు చేవదక్కె

గురుపదమ్మవట్టి కురుకులంబాది మ

ట్టంటుజేసె ద్రాణియార్తిమించి.

కామ—అవునులే వెధవకు నమస్కరిస్తే నన్నుపోలి బ్రదుకుమన్న
దట. దానిబ్రతుకెతో నిబ్బరమనుకొని. అయిన విద్యాబుద్ధు
లన్నియు వినియోగించి నీవంటి రసికురాలి సేవకు మరిగితే
ఏమిమర్యాద నిలుస్తుంది? ఎదురవుతే తల కుమ్మలాట, వెన్న
తిరిగినచో మోకాలుపోట్లు తప్ప

కం. విద్యయు విత్తము కులము

సద్యశముం బొందుతెగిన స్థలములయందు

ఖద్యోతములాసించునొ

విద్యద్దీపంపు పెంపువెలసిన చోట.

పుష్ప—నాథా! నావాక్సాతుర్యములేనిదే, మణిమాల! అపూర్వ
శృంగారవతి, మీమాటలలో రొక్కముగా చిక్కినదనుకొం
దురా? పైమిక్కిలి యీబ్రహ్మకాయ లంపటము చిత్రలేఖ
వైఖరిచూడగా నామనస్సు నిదానము తప్పుచు నేయున్నది,

ఏమిబుద్ధిమాంద్యము.

ఉ. రాజకొలంబటంచు జరంజఃకీడి తిరస్కరించి వై
గోచకు లొంగదీసినను కుంగరదేమి విచిత్రమోకదా
వాచిన మోముతో దిరిగి వారి దినాణము సేవజేయుటల్
గోచలపాతరాయలకు గోభృషు జెల్లునె, మాదుబోంట్లకుఁ.

కామ—ప్రేయసీ! నీమామూటలకు లొంగదనికదా! మాచిత్రీ
లేఖను తిట్టడము. నాచదువునఁ జేసికదా! వసంతసేన పరిచయ
ముకల్గినది అందులకైన సంపించి మాబ్రాహ్మణకులమును
రవ్వపెట్టకు నీపుణ్యమామిరి! ఏమందువా!

గీ. కీటకమ్మదెచ్చి గూటిలో ఘోషింప
భ్రమనుజేసి క్రిమియు భ్రమరమయ్యె
శత్రుమధ్యమందు చర్పలు ఘటియింప
మనఘనంబ యెదిరి మర్మమగును.

భ్రమర కీటక న్యాయమున మనమన్యోపాజ్ఞితములగు మర్మభేదముల
చర్చించుట తర్కించుటకంటె స్వశక్తిప్రయోగించుట తగును.

పుష్ప—నాథా! అన్నిటికీ తమదేభారము. మణిమాల చిత్రీలేఖలు
ఇంతవైకలియుభాగ్యమబ్బదు. మనప్రసంగచమత్కారము గగి
హించిన చిత్రీలేఖ బహుధన్యరాలు!

కామ—ఓసీ! వెగి బ్రాహ్మణికి ఒకనేళకోపమువచ్చు నేమో స్వకులా
భిమానమనియెంచి నీమెత్త నిమాటలు ఆపులించిన ప్రేవులు
లెక్కపెట్టువానిమందునామత్తుమందులు!

ఆ. వె. తానెవెద్దనంచు దైవదాసీనంచు
రసికుహతమునొల్లరామిజేయు

దానిగర్వముడప బూనినకామన్న
పంతులింతసిదుభాగ్యమనకు!

తరములనుండి సాంప్రదాయసిద్ధమయి లోకాచారమై బాహ్య
మైన తనవంశాచారవిరుద్ధములకుఁ బూనుకొన్న తానేమో
దేవదాసీయన్న నాముందుకొమ్మలు తిరిగినవని స్నేహమిచ్చు
గింపదా! ఈదైవదాస్యములహక్కు భుక్తములేర్పర్చిన వారెల్ల
నేటికి మెట్టవేదాంతము బోధించుట మాచేతకానితనముకాదా!

పుష్ప—ప్రియా! మీభక్తివిశ్వాసములకు తగినట్లు ప్రవర్తించినప్పుడు
కదా! నాయనురక్తి తెల్లమగును. తినబోవురుచి, దిగబోవులోతు
నకు దీర్ఘలోచనమేల! ముందుకర్తవ్యము సాగనిండు; ఇదిగో
రహస్యగృహము! అదిగో మేదర మెట్ట! మనపూర్వాచారమిట
సాగించుటసాఫల్యము. మీకు భాగ్యబుద్ధికిఁ దగుపనిపట్టినది.

గీ. రాజపుత్రులు తమలోబోరాడిస్నేహ

బంధములువీడవలయునుభార్యలట్లు

మణియుమేదరిపొత్తున మానసమ్ము

వీడిభర్తను పోకార్చివేయవలయు.

అప్పుడుకదా! నారొట్టె నేతినంజుళ్యతో పచ్చిపాలకరహాన్న
ము కుడుపుల మాసాంప్రదాయపు తెరబామ్మయగు వనంత
సేన యెదుటిమేడముంగిటనే కడుపార గుటగలువేసి దగ్గమింగు
భాగ్యమబ్బును.

కామ—భలే! ఇప్పుడు నాదానికివచ్చితివి. మెచ్చితిని నాతొలిమేలిక
సారివని పుష్పనతీ! అంతదిట్టనేయగుదువు. ఈమేదరమెక్కినకు
మనము తిరుమంత్రోపదేశముచేయవలయునుగదా!

గీ. మంత్రోత్తములకు లొంగుమహితలమ్మ
రాచపట్టియమనకు బిరానవశము
ఆలుసూలునెరుంగని యల్లికాడు
వశముగాకున్న మనయింటిశశముగాదె.

(ప్రకాశముగా పుష్పవతిపైవై) వేయసీ! ఈప్రతిజ్ఞాభంగమైన
నొండొకరిపాడుటకల్లయనుము ఆహుష్టాత్మురాలి విటనిరసనమె
త్తినప్పుడెల్ల నాకన్ను మెఱుగుచునేయున్నది. అదిగో! దృష్టి
సారించిచూడుము. (చూపును) పుష్ప! (మందహాసముతో)
నాథా! సూర్యాస్తమయముకదా! మేదరుల కోలాహలము
లెను దృగ్గోచరము. మన విజయమే సూచితము.

గీ. మేదరుల యార్భటమ్మన మేదినిపతి
సూర్యుడస్తాది గిచ్చోట సుక్రిశీనట్లు
బడును మణిమాల బీరేశమనగలోన
మేలిముసుగుల చీట్లు దూలిపోవు.

సర్వలోక శృంగారప్రిదాతయగు నాకళాపూర్ణుడు సార్థకాఖ్యుడై నిజ
జాతీయ పతాకోత్సవము ముల్లోకవినోదమ్ము జేయు సందర్భ
ముననోయన నుద్విజోత్తముల దీర్ఘాశీస్సులు కలకలారావములు
కర్ణపేయములగుచున్నవి. నాథా! ఆముల్లోకముల పాలవెల్లిని
జాబిల్లినినమ్మి మాకళావతులు మురియు టబ్బురమందురా!
గృహవతులు సహితము చంద్రోపలంబననేర్పరా?

కామ—వేయసీ! నీవా పుష్పవతివి, ఆతఁడా చంద్రహాసుడు, నేనం
దువా? కాముకుండను. ముందున్నదా క్రియాలంపటమగు
రాత్రించర్యము. తిమ్మూర్తిస్వరూపమగు సీభీభర్తమున కధి

హ్లాన దేవతలగు వెంకటేశ్వర పాటు మణిమాలను జతకల్పిన
పిమ్మటగదా నీ నా పౌరుషేంద్రములు (చిల్, చియ్,
తుమ్మను.)

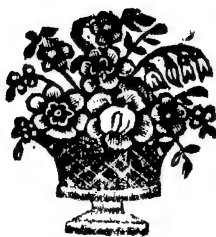
పుష్ప—(నిదానించి) నాథా! ఆతులమువలన. ముమ్మాటికి విజయ
ము (స్ఫురణ) జ్ఞప్తికివచ్చినది తుమ్మిపుడు.

గీ. రోగితుమ్మిన వ్యాధులు నీగిపోవు
రాజతుమ్మిన సభలోన వ్యాజమగును
పడతి తుమ్మిన ప్రేమంపు భర్తగవయు
నాత్మక్షుతమెల్ల విజయమ్మనందజేయు.

పెద్దల శాస్త్రజ్ఞుల మాటలెన్నటికి పొల్లబోవు.

[ఇదినిహ్రింతం]

తృతీయాంకము సంపూర్ణము.

సంగీత

జయంతజయపాలము.

చతుర్థాంకము.

[రాజమందిరము ప్రవేశము సత్యపాండు, గుణవర్మ, వసంతసేన.]

వ—(స్వగతము) పుష్పవతి యేలకో యదృశ్యమయినది. సృపాలు సమక్షమున నామెవిషయము ప్రస్తావనవచ్చిన నేనుత్తరవాది నెట్లగుదునూ. అయిన నాప్రత్యుపకారార్థముగాని తెచ్చిన యాసభాస్థలిముంగట మనస్సంకోచమేల [ప్రకాశముగా]

చ. సకలచరాచరాత్మమయి సర్వదిగంతరవిశ్రుతాప్రమై
ప్రకటముముక్షుదాయమయి ప్రావభమింగను వీరమాతమై
చకితపరార్థరక్షయయిత్సౌతతికిం సుఖసంప్రదాయమై
ప్రకృతికి భూషితంబయిన పార్థివమూర్తియివే ప్రణామముల్.

[నమస్కరించును.]

సత్య—మంత్రీసత్తమా! ఈసందేశార్థములేవి.

సీ. భూదేవతల్ కృమమ్మన భక్తితాత్పర్య
యక్తులాదురై రాజయోగములను

చామంతభూపాల సంఘమే నరలేక

పర్తించునేయిష్ట వాంఛితముల

పరమార్థచింతయే పాటించి వైశ్యులు
 వ్యాపారవృత్తులవదలకుండే
 జాతివిద్విషము రచ్చకురాకదాసులై
 భద్రంబుగాంచునే తుద్యజనము

గీ. తక్కుగలవారు పాటించితే ధర్మములను
 భర్తృసేవలగురిగొందే భామలెల్ల
 పెద్దలను గౌరవించురె పిన్నవారు
 కువలయంబెంతక్షేమమే గుణవరేణ్య.

గుణ—రాజపుంగవా! న్యాయమును పాటించి యధర్మములనిరసించుట
 లో “యథారాజా తథాప్రజా” రాజమార్గమును వర్తించుట
 యే యనుసరించుటయే ప్రజాసామాన్యమున పరిపాటుకాదా.

గీ. తల్లిదండ్రులరీతి సంతానమేగు
 శిష్యుడేగును గురుబోధజత్తగించి
 ధాతిసారంబునకు సారంబుజిక్కు
 రాచపోడిమియే ప్రజారాజుడనరు.

కావున దేవరమనస్సంకల్పసిద్ధియేయగు నిలావృత్తాంతము వివరింపనేల?
 సత్య—[మందహాసము] సచివాగ్రణీ! నీయవస్త్రుత స్తుతిపాఠములా
 డెంగటి కాంతాలలామయేమప్పినదాయేమి?

చ. మృనుమధురవ్రసంగములు మేల్చి సభాహితవాక్ప్రవాదముల్
 సదమలధోరణుల్ విపులచర్చలు సద్గతిదోహదంబులున్
 బెదురు వ్రయుక్తులున్ నటసభేషజముద్గమనంబు చిత్తస
 మ్ముదమది నేర్పుకోవలెను బోటులముంగట బ్రహ్మయేనియున్.

గుణ—సర్వాంతర్యాములగు నపరబ్రహ్మలయెదుట నేజెప్పవలయున
 దేమున్నది? ఈలలామముఖముగా మనము చెలియవలయు

విశేషములున్నవనియే దేవరదర్శనార్థమై భవదీయసమక్షమున
కాఞ్చ బడయవచ్చియున్నది

గీ. పనికిరావంచు గొండలపాటిగొనము

వెదగిగొందుము చిన్ని రాల్ విలువజేసి

యోగ్యమయినట్టి వస్తువెంతున్న నేమి

గుణముప్రామాద్యమగును లోకులకు నెదు.

సత్య—అట్లయిన నవశ్యాచ ణీయము శిసారవహము.

గీ. ధనమువిద్యయు సద్గుణధర్మములను

నీతిబుద్ధియు వైరాగ్య నిష్ఠలెల్ల

గరముగ్రహింపగానగు జ్ఞానులైన

పిన్న పెద్దలు మీమాంసలెన్న లేక.

వసం—(మందహాసముతో) అబలలయందలి వాత్సల్యమునజేసి నన్ను

తాహుతుప నల్లుగడింతురేకాని.

సీ. గురువులా బోధించి గుణములనేర్పగా

తల్లిదండ్రులదొడ్డతనముఁ జూప

తోడుసీడయయనం తోడ్పతినిజాట

సాటిబందుగుల ప్రాశస్త్యమీయ

మిత్రవర్గంబులా మేల్మీఁకత్తర్నింప

స్థానబలంబు ప్రాధాన్యతలకు

కులగౌరవంబులా గోప్యమలీడేర

పౌరుషవృత్తియా పాడిజేయ

గీ. దిక్కుదీములలోకము దెన్నుగరప

ధనముధాన్య మసుతుస్పృహనరియండ

దాసదాసీజనంబులా దర్పమునకు

వెడగు వేశ్యకు గుణమేడ విద్యేడ.

సత్య—మంత్రీసత్త మా! ఈమె వేశ్యమాతయా మాదర్శననిమిత్త మైరా
గతంబేమయియుండును.

మ. ధనమున్ గోరన మాన్యకు ల్ గొనన సంతానార్థమైవృత్తులన్
గననా యత్నముజేయనారిపుల శిక్ష ధర్మమాదాయమున్
గొననా లేడనమాచుపాప్తకములక గొండాక్క-రికగొల్వగా
విసపింపింపలెకీఘ్రమే విపులమా వేశ్యాత్వదీయ్యార్థమున్.

గుణ—దేవా! భక్తవత్సలురగు తమసమక్షమున నామెయధింపవలయు
నదేమున్నది. స్వకార్యార్థియై వచ్చియుండదే.

సత్య—నీవాక్యానుసారముగా నామెపరోపకారబుద్ధికిమేము సంతసించి
యావృత్తాంతమును సాంతముగావినియింప వలయుననియాజ్ఞ
పించుచున్నాము.

వసం—ఆర్యవరులారా! భూపాలచంద్రమా జన్మవేశ్యను విద్యాగంధ
విహీనను- పౌరుషహీనమయిన - స్త్రీసంజాతను- పాభవమా
పాశస్త్యమా- కులాచారధర్మమా.

గీ. మగటిమినిగల్గి పాభవమ్మందవచ్చు
చదువులనునేర్చి గననొనుజాలకీర్తి
ధనమునంజేసి సాధ్యమే ఘనతయైన
కానిమాన్యత ఈ వేశ్యకాంతకేల.

సత్య—ఏమివేశ్యమాతా! నీగుణభాగ్యమూ సదివాగ్ధీ యీమెవై
ఖరి స్త్రీజనాపూర్వముగానున్నదే.

గుణ—ఏవత్ కారణమునజేసియే మన దూతకృత్యమును నిర్విఘ్నము
గా నెరవేర్చిమనలఁ గృతకృత్యులగావించినది.

సత్య—ఓహో! మనచిరంజీవుల విషయములా - ఎట్లుకృతకృత్య
యయినది...

గుణ—మిత్రభేదముచే వాఁరిసాధించి యొకవమాధానమునకుదెచ్చిస్త్రీ
సహజమయిఁ బుట్టిచాతుర్యమున కుత్తమసాక్ష్యమిచ్చినది.

సత్య—స్త్రీరత్నమా! నీయుక్తివిశేషములు నీవాక్యములుగావివరించి
మావీనులవిందొనరింతువుగాక.

వసం—మంత్రీపుంగవుని సందేశముకుంపున లేఖలు సంగ్రహించి యు
ద్ధానవససీమల విహారార్థమయి బయలుపెడలు రాజకుమారు
ల వెనువెనుకనే పోవుచున్నవనిని వెడలితిని.

సత్య—చిరంజీవులు ఏకతంబు పురబాహ్యప్రదేశములసంచరింప నీవువె
న్నంటితివికదా తర్వాత.

గుణ—రాజ్యవిచారము లుడిగి స్వేచ్ఛావిహార మొనర్చిగాబోలు.

వసం—అర్యవర్యా! పుత్రాభిమానమన్న నట్లుండును. బాలకులుమా
గ్ధాయాసమునఁ బడలియుండురన్న మీతలంపు. అబలనేకతంబు
పాదచారినై వెడలితివన్న నాశ్చర్యమఁ దలపోయరేల? మహాత్ముల
కైన కొనపక్షపాతముండకపోదు.

గుణ—కాంతామణి! నీకు మాయొందిభిమానమున్నట్లే

వసం—విద్యావంతులు - రాజకార్యధురీణులు, యుక్తులుసమయస్ఫూ
ర్తులు కొనితేవలయునా! అట్లయినవారు స్వల్పదూరమేగి బడ
లికదీర నొకవృక్షచ్ఛాయ నాసీనులై.

సత్య—నిర్మానుష్యమగుపొంత నాగరికులెవ్వరు వారిరహస్యవర్తనము
ల గుర్తింకఁజాలరని విశ్వాసము

గుణ—నృపాలా! డింభకులకంత దీర్ఘాలోచనమా. బాలోత్సాహ
ముకాని.

క. కలిగిన పోయినవ్యసనం

బులకింతయు తావులేదు బుడతులకెందుక

కలవారలుండి వెనుకం

గలకాలముదిద్దు బాటు గల్గినయెడలన్.

ఉ. ఏలుదమన్న కాంక్షయ మహీతలమెల్ల తదేకదీక్షతో

గూలుదమన్న వాఁచ రిపుకోటుల ఘోరరణాంగణంబునన్

చాలుదమన్న యాశ భువిజానుల మించుపరాక్రమంబునన్

బాలుర సౌఖ్యకాలములువచ్చునె కాలముమీరుపిమ్మటన్.

నిర్విచార, నిర్మల నిరతానందస్వరూపమునకు మూర్తియగు బాల్యై
వస్థ-రాతీవికదా.

సత్య—మంత్రిసత్తమా! నీవ్యాఖ్యానము సర్వాంగీకారమేయగు స్వే
చ్ఛావృత్తులకన్నచో విశేషవియమబద్ధముగు నీయుద్వీతలమున
రాజ్యభారమునెడ ప్రకృతినిర్వాణమునందు చెల్లనేరదు. అవ
స్థాభేదమే సావితంత్ర్య మగుచున్నది. కాని కర్మసూత్రముపట్ల
బాధ్యతతప్ప నేరదు.

గీ స్వేచ్ఛగావచ్చి వాహినుల్ క్షీరమగును

స్వేచ్ఛగావీచి వడిసుట్లజెందుగాలి

స్వేచ్ఛ బెంపొంది భూజముల్ క్షీతికిఁ ద్రెళ్ళు

బాలకులస్వేచ్ఛ పెద్దలపాటైగాక.

మరియు, మొలకైవంగక మ్రొక్కైవంగ నేచ్ఛునా?

చ. నయవినయంబులన్ గరపన్యాయమధర్మము నేర్పలిహంసయున్
దయయు బ్రబోధసేయఁ బ్రణతార్థవిచక్షణ దీర్ఘబాంధన
వ్యయగుణసంపదల్ బొదలవ్యాజులు భేజముల్ గంహింపవి
ద్యయెగత నేర్వగానలెప్పధాకద కాల్యముదాట నేర్పులున్.

గుణ—లోకానుభవము యుక్తిసాపన్నత, ఈభామినిపట్ల నెవ్వరు
శ్రద్ధఁబూని పనిపట్టి యగత్యవడి బోధించియున్నారు. పుస్తక
జ్ఞానమే ప్రాణహీనమగువాదము.

గీ. జ్ఞానమంచును విద్యయేగరచుటెల్ల
సారజ్ఞీనములోకావసరముగామి
యనుభవంబునకైనదేయగునువిదై
జన్మసార్థకమైనదేజపముదలప.

చదువుకొన్నవానికంటె చాకలి మేలందురు.

వసం—వండితోత్తములారా! పృథుసత్తమా, యుక్తిని మించుమాత్రా
మున వేదములపార్థములైనవా, దానవులకు దైవత్వసిద్ధివచ్చు
నా? నాక్రొజ్ఞావిశేషముకంటెనా హితురాలిద్రోహమే నాకుప
కరించినది. ఆమెవంచెనయే వ్రస్తుతింపనగును.

సత్య—సచివాగ్రిణీ! ఈపెచ్చేటికి యొనర్చిన ద్రోహమేమి?

గుణ—దేవా! మనగాప్రత్యేకించి యీకృత్యమున కీమెను నియోగిం
చుట కంటగించి పుష్పవతి మచ్చరముఁబూని యీమెప్పుముం
ను తానొడియింప నీమెకు మనమందజేయు పరికరముల ననుక
రించి వానిని - మనకుమారు లొఁడొంటరిగానున్నతరుణమున-
సందఁజేసెను.

వసం—మన్నింపుఁడు-నాయన్వయగోత్రముల నటించుచుజయంత కుమా
రునిహస్తగతమొనరించి యదృశ్యమయ్యెను.

సత్య—వసంతసేనా! ఒకయుద్ధిగానున్న చో వారిరువురిమధ్య పుష్పవతి.

గుణ—దేవా! అంతకుమున్నెవిశేషములేమొ వివరించునోయన్నమిష
జేసి- వసంతసేన- జయపాలుని తనవశంవదుని గావించియున్నది
ఇదియే చిత్తోఘట్టము-

సత్య—స్త్రీలకు లోకసంగ్రహణత్వములో బెట్టినదిపేరు!! ఏలన:-

సీ. సర్వసర్వంసహ సంకల్పదక్షుఁడౌ

బ్రహ్మమేభామిని వాతఁబడియె

విశ్వసంరక్షణా విరళసంధాయితా

మాధవుండేకాంత మనికిమయ్యె

సకలచరాచర సంహారకారుడౌ

భర్గుడేభామిని పాలువడియె

మోక్షకర్మారంభ ముఖ్యోపపత్తియౌ

భానుండేయి: తిశోభకునుమరిగె

గీ. సప్తములును సంసారసంగులైరి

యేకతంబున! భామినీ, లోకమునకు

వశ్యులుగాక చరియించు వాడెవండు

బాలకులకేడ, స్వాధీన, పడుట, ఘనమె.

గుణ—వ్రభుసత్తములు-మనవసంతసేనాపుష్పవతుల యుక్తిస్వీరుస్య
ము సాంతముగా వినవేకుచున్నాను. దేవా! భేదబుద్ధి బూషకు
న్నచో యుక్తికిప్రసారము నదిప్రకటించుకొని రాచకార్య
మునుకానేరవు

చ. కలిగినదంత చెల్లునెడుకాదుగదా మనకార్యసిద్ధమా

టలవలఁ బన్నియుక్తినిగదా వ్యవహారము సానుకూలమా

కలికినిఁబూన్పకున్నఁ గనుఁగానరుగా నొకమాత్రేడింభకుల్

పెలువదుకార్యముల్ నిలిపిపెట్టులుగొన్నిటిఁ జేయమానుచో.

వసం—ఆర్యా, కుతులమునఁగాని యిరువురుప్రాణహితులు, బాల్య

స్నేహితులు, ఏకైకదీక్షాపరాయణులు, ప్రత్యేకకార్య నిర్వహ

యత్నచిత్తులు వికల్పమంది నిరుత్సాహపడుపెట్లు?

చ. బలియులుస్వేచ్ఛవృత్తులు నభంగరస్నేహసమన్వితుల్ మనో

కలిత తడైకదీక్షీతులు కార్యముఖుల్ గడుగుర్చునెచ్చెలుల్

వలచి విహారసద్గతుల వారితసంగతినేగుచున్నచో

సులభమె మిత్రమానస విశోషితరీతి, నియుల్ జేయుటల్.

గుణ—లక్ష్మీలామా! విద్యాప్రయోజనము బుద్ధివిస్తారతకు గౌరగాదని
యే మాయభిప్రాయము నిర్వాజమగుజనుము ఫలోన్ము
ఖమునకురాదు. అనుభవైకవేద్యములుగాని నేర్పులే?

వసం—అట్లావనవాటికఁ గూర్చుండుటయు హరి హృదయాకర్షార్థమై
కఠోక్తిగా నాలాపించితిని. జయంతకుమారుడాలించి నన్నరసి
గొంపోవవచ్చుటయు

ఉ కార్యముగల్గునట్లు మమకారముజూపెడురీతిచింతలో
శ్రైత్యముఁ బూనుమాడి— గతిదప్పినభాతి, విరోధివర్గముల్
కౌర్యముగాంచువైఖరి సుఖాస్పదవృత్తి నసించుబోలె— నే
నార్య జయంతుదప్పుల వనంబునకుం మృషజేసిదోడ్కొనఁ.

సత్య—జయఁతుని సాంగత్యమెడయై జయపాలఁబొంటియయ్యెను స
మయమునకు వేచియున్న పుష్పవళికిదే ముచితరుణము.

గుణ—వసంతసేన సమయస్ఫూర్తియే యామెదుర్యృత్తికి యవకాశమి
చ్చినది. అదేపనిగా పుష్పవతి తనప్రచ్ఛన్న వేషముతో జయపా
లకుమారుడు, రాకొమరుని దండింప నెపముఁబెట్టి వనపాలురకు
రహస్యముగాఁబంపిన వన్నకల్పిత బేఖలంద జేసియారహస్యహార
కులఁ దోడితెత్తునను నెపమున నదృశ్యమయ్యెను.

సత్య—ఏమేమి! ఆడుపన్నాగములు, రాజముక్తులఁడలదాటుచున్నదే!
వసంత పైవృత్తాంతమేమి.

వసం—రాజా! ఊమింపుడు.

క. అటునిటుదిక్కులనల్గడ
బటుసంశయమతినిగాంచి ప్రత్యక్షమునకొ
దటుకునజెవులకొబల్కితి
నిటుపడ్డలలోన వియ్యమింతేయనుచున్.

ఉ. రాజకుమార దుర్మతిని రాకడ జూడక పెద్దజేసియీ
యోజనుబంప నైదు న యోగ్యత సేర్పక నోటికొద్దిగా
మోజులుబుట్టు నెయ్యదియొ మోసముఁ జేతకుఁ గాకశీఘ్రమీ
వాజనిఁ గూల్చు నే యొకటవచ్చుట నాశపథంబుపెంపునక.

గుణ—ఏతదర్థమపార్థముగా గ్రహించుటయేకాక జయంతకుమారునకు
నంతరంగమునకొక మోసమురీతి బాడగట్టినది. తదనుకూల
ముగా రాకొమరుడు సత్వరమలేచి రాగడఁగుసరికి మనకైక
టు పుష్పవతి శుభలేఖ నందించుటయు, దీవ్యాగ్ని హోత్ర
మునఁ దిగబోసిన తైలముచందమున ద్వీగణేశ్వర కోధపూ
రిత హృదయమైనది. అనుమానము ప్రాణసంగటముకదా.

సత్య—స్త్రీపాత్రీలెచ్చటదాగినవి?

గుణ—నృపోత్తమా! వానినాట్యమును ముగించి యద్భుత్యమయినవి.

వసం—వానికనిముగించి భవదీయదర్శనార్థమై యీసభాస్థలిని వేది
యన్నవి. కథావిధానమంతయుఁ జిత్తగించితిరా?

సత్య—సదీపోత్తమా! పురుషపాత్రహీనమగు నాటకము రక్తిగట్టదు
కదా. మనదిరంజివుల ప్రస్తావనలేమి?

గుణ—కథానాయకురాలినే పశ్చింపుడు.

సత్య—అపూర్వనాట్యరంగమున ప్రధానపాత్రీయయి తనకూలంకష
ప్రజ్ఞావిశేషములఁ బ్రయోగించి సర్వజనామోదమును బడసిన
సూత్రీధారి. తనవేషము నుజ్జగించి కార్యభారమును పాలుకొ
న్న పుష్పవతిని కార్యరంగమునకుఁ బోద్యలించుచునుగాక.
వసంతా సహవేషధారిణియెచ్చట?

వసం—ఆమె బ్రహ్మాంశసంభూతురాలు. అపరనారదావతారముకావు
న నేలోకమున, బరిపర్తించుచున్నదో.

గుణ—దేవా! ఇంతకు మనవసంతకు మంచిరోజువచ్చినది, అట్టూ
పిట్టూ అసాదారునది - రవ్వారట్టూ గంగానమ్మది - ఈరహస్య

ము వెల్లడియైన దివాణమువారు ప్రియశ్చిత్తము జేయుదురను
భయముచే చల్లగా పడేశముఖమైనది:

సత్య—అటులయిన వసంత, మంత్రాంగమున సుపసిద్ధురాలు - లేని
చో నిట్టిసంకల్ప మాత్రసిద్ధిభిక్షదు శత్రువిజయమన్ననిట్టిది.
అంతరంగిక శత్రుల సహితము జముపకున్న తరుణోపాయము
గానరాదు.

గుణ—మనచిరఁజీవులను నిజమర్మోపదేశ విశేషముచే రాజనీతికోవి
దులనొందెన యీ గుర్వితమ దేవదాసియని తెల్లమైనవెనుక-
ఇందుపై నుత్సాహప్రభుమంత్ర శక్తులనప్రమత్తులరై చరియింప
శపథంబుఁగొని వసంతసేన పంపున దేవర యాజ్ఞనొంది రాకొ
మరులిక పైలోకానుభవార్థము భవదీయ రాజ్యమశేషముఁ బ
ర్యటించి రానున్యుక్తులై తమయాశీర్వాదమునకును వసంతసేన
యాజ్ఞకును వేచియున్నవారు.

సత్య—శుభస్యశీఘ్, ఈమె నుచితసత్కారములఁ దేల్పుడు.

వసం—అనాధస్త్రీసత్కార మొనర్చుటకు మీప్రజాపార తంత్రమే
కారణం.

శా. శ్రీరంజల్లగ దుష్టవర్తనలనుం జెండాడిసన్నాన మి
పారం శిష్టులగృహజేయ ఘోరలక్ పాలింపగా మూర్ఖులన్
దూరక సద్గతినుత్సహింపదు నృజముఁ దూలించి సత్కర్మలన్
బూరింపక ధరధర్మమార్గతులెల్లదప్పిపోకుండగన్.

గుణ—“స్త్రీబుద్ధిః ప్రశయాంతరం” అని యెందుకు లోకముష్టోషించు
చున్నది? మాతృదేవోభవ, పితృదేవోభవ, ఆచార్యదేవోభవ,
అనువాక్యములు పాటించునంతకు—

చ. అనుభవసిద్ధమై ప్రకృతియంతకువన్నె బిడారియై యశం
బునకు సమూహమై గుణంబుముప్పైతావ యిసుప్రకీర్తికిం

ఘనతకు మేటి బేరమయి గర్వసమన్నతికిం గిరీటమై

మనుగడయైన పాయషముమాటయె చాలదెడేశము క్కిరిన్.

వసా—దేవా! మీయాశీర్వాదము శ్రీపంజ్ఞవిశేషములఁ గొనియా
డఁజెల్లునే మీవంటిసచివోత్తములు.

మ. కరమున్ గూల్చి, విడిల్చి శత్రువులలోకంబెల్ల రంజితును
ధ్వరదర్పంబు వెలార్పగాఁ బ్రణతులఁ దోడ్తోనగైకొగదు
ర్భరసాక్షోభముమాన్చి పేర్గన మనోపాబల్యముం జూపదు
స్తర సంసారవిపాకముఁ గడవకస్తవ్యంబె మాబోంట్లకుఁ.

సత్య—కాంతా గుణకర్మవిభాగసమైన జన్మసార్థకముకదా.

ఉ. చక్కనిబిడ్డలఁగనుట శౌర్యమునుం బొరివోకసంపదలఁ
జిక్కగబట్టుటన్ గురలసేవయు ధర్మప్రవృత్తియున్ గుణం
బక్కరగొంటహింసవిడుటల్ కరుణాతికమైనశాంతియున్.

మక్కువజేయుపాణిమహిమాన్వితమంచు నుతింపుకాంచదే.

లవ్వుకాక దేశకాలపాత్రముగా.

గుణ—రాజేంద్రా! కాలమును దూరనేల కర్మకరివక్రముకానిచో.

సీ. ఘనభూవలందాల్చి కాంతిమించెడుమహాం

గము నెవ్వడిమ్మని కరమువేడె

దివ్యప్రభావమై దేవార్థ గోళ్యమా

దాల్చులెవ్వరుడు వృథాగిహించె

విశ్వసంకల్పమై వేదాంతశీలమా

మానమెవ్వడు వెలుబరుపుమనియె

పావనదాయమై బాధవిహీనమా

సత్కళలెవ్వడినడముఁజేసె

గీ. భక్తసాయుజ్యమెవ్వడ పార్థవరచె

జన్మతో ముక్తియెవ్వ డసాధ్యమనియె

దైవదాస్యంబు లెవ్వరుతాకుజేసి
గుణముగల్గిన స్త్రీజనకోటియందు.

వనం—భక్తి లేనిపూజ వత్తిరిచేటండుగుగదా. అబలనన నేల మార్గదర్శ
కులగు సద్గుణలవృత్తాంతమల నాడరేల.

సత్య—అట్లయిన,

క. కరమార్థదాయకంబయి

కరతత్వంబగుచు ముక్తి పరసాధనమయి

కరమాత్మకంబగు నాగురు

కరశక్తిందల్లు లోకపాళినోబోలె.

రహస్యగృహము.

[వ్రచ్చిన్నులగు కోయదంపతులు, పుష్పవతి, మదనపాలురు.]

కో. సా—నాయకా! మణిమంత్రోషధ ప్రకీర్తి కింజిక్కని వశ్యముగాని
వారుండరు. మనబోధలు రాకుమారికి కరమతారక మంత్రము
లయినవి. నాజ్యోతిషవిద్యయందుగల ప్రావీణ్యమును జాటి
మిధునరేఖాంతరాయమును పరికల్పింపుము.

కో. దొ—భర్తృపరమాగమనములేమి యామెమనోత్కంఠగానున్నట్లు
మాటికి వ్యక్తమగుచున్నది.

కో. సా—అటులయిన విరహవేదన పరికల్పించుటతోడనే వెనుకనే
దనోపాయము కన్పవచ్చును. ఆచాంచల్యబుద్ధి ఓంప్రారంభ
ములోనే కనిపెట్టియున్నాను.

కో. దొ—చిగ్గిరేఖ పూర్వకాలపు మనిష్యి, మనబుట్టలో పడేవిధం
తోచుటలేదు. ఎంతలో తుతీసెనమన్నా మనస్సు అనుచిక్క
నివ్వకున్నది. ఈకాగిసీలియని జోడాతో వ్యవహారము కలిసి
వచ్చేటట్లు కనిపించడంలేదు. అప్పుడే పుష్పవతి! నీవుసాది యింత
రంజుగా కంతాపాతంజేసావని యెఱుగనే.

కో. సా—ఏమేచేయకపోతే ఎన్నంతసేన మోస్తరుగా దొమ్మరిభాగో
తం ఆడవలసిందే ఇంతచేయకపోయినట్లయితే మావిద్య చేత్స
మురనుకొన్నారా.

సీ. అందలాలెక్కింది యవికిందుజేయగా
మేటియైనవికదా మేళకత్తు
సింహాసనాలెత్తి చీపుళ్ళనూడ్చింప
గట్టిపట్టముగదా కన్నెరికము
సర్వాధికారుల సామంతులజేయ
మీఁబెత్తివేతగా మేజువాణి
పెంకిజోగులకైన లంకిసావట్టింప
వేగమయినదికదా భోగమతము

గీ. పిన్న పెద్దలకొనరీతి బిరుదలివ్వ
ఘాటమయినదికదకళాకాంతమిగుల
గొప్పవరుసల వట్టిల గొట్టజేయు
మరఫిరంగులు మామాటమంతులన్ని.

కో. దొ—అంతబడాయి కొట్టేదానవు ఏదో అభావకక్కుర్తిచేయ
అంతఃపురాల్లో పరదాలనాడని అఘోరించే అమాయకపు దా
న్ని లేవదీసి రచ్చపెట్టగపోతే ఆమహారాజులుగారినే బుట్టలో
వేసుకొని ఒకాట సాగించకపోయావు. మధ్యను ఈనక్కచావు
నాకుతప్పనైనా తప్పేది.

కో. సా—హంగులేనిఆటా రంగులేనిబట్టలోను రక్తిలేదు. స్వర్గానికి
పోయినా విడాకులు తప్పవని అక్కడమంత్రి మెలిమొగుడతప్ప
డాయెను. కాదని బోల్తాకొట్టిదామంటే “ఇంటిగాడే కుంటిగా
డని” ఆముదిముండ పొగ్గెనై నావిడుస్తుందికాని ఆకోటగు

మ్మపడగెంటినా మెడపట్టిగెంటినా చూరట్టుకొని వేళాడక
మాందు. చిన్న బాబులనిపడి చచ్చేంత అభిమానం.

కో-దొ—అవుతే తాచెడ్డకోతి వనమల్లాచెరిచిందని ఈగంజాకాస్తా
హుజూరుకి జేరెయ్యనికదా కొంప తీసి.

కో-సా—హనుమంతుని ముందాకప్పిగంతులు ఈయెత్తుసాగనివ్వండి,
దాన్ని చిటికెలో కాళ్ళు పట్టిస్తాను. తనకడుపునిండిన బేరం తాగలే
నిపిల్లిబోర్లా తోయ్యాడమెందుకో కన్నక్కుంటాను! ఈగండం
గడచిన పిండంబయటపడాలి.

కో-దొ—అంతఖంజాయింపుగా తోస్తే నే నదోకిట్టుబాటయేవిధం
చూస్తాను. మధ్యను నాసైంధవులట్టువచ్చి పోనుండికదా ఉం
టే, ఒకవరలో రెండుకత్తులెల్లాయిముడుతాయి.

కో-సా—ఏంచేతాకానిమాటలాడతావయ్యా.

సీ. పాక్షికతావస్తాపరాజ్య పూర్వోక్తసం
పక్షి తార్థవ్యధాభీషణంబు
దుర్వారరాగ సందోహనిర్మూలవి
ద్యపృథాభాసురానందమయము
పోవ్వట్ సమారంభ పాళికోనిర్ధూత
వ్యర్థవాతా తపవ్యాకులమ్ము
ఉద్యత్ పక్షి పికాయుక్తముక్తద్రవా
నిక్షిప్తగంభీర నిర్ధరంబు

గీ. ప్రకటకల్లోల సంకులప్రధనసీమ
ఘోరదుర్గావరోధక దారుమూర్తి
పక్షివిక్షేదదారుణ భాగ్యమహిమ
నాయకాభోగ మపురూపనమ్ముగాదె.

కో-దా—నీనెత్తిమీద తేలుంటు నీచేత్తోనేటిదూ అంటావు. బాగుంది కదా. నమ్ముతే ఒక్కదేవుడుచే కోరపాలి. కోడితే కోటకొట్టాలన్న బింకమవుతే నాదొకసలహావిను?

కో-సా—తల్లికికట్టరా వసంతమని, నాకుద్వసంచెప్పే మార్గంఅలోచిస్తున్నారు మొత్తానికి.

కో-దా—ఆటకుతగిన ఓటుమద్దెల వేయాలి. ఈరాచకూతుర్ని లోట్టిపకిదింపే పూచీనాది. నీవుమాత్రం శ్రీరేఖను స్వాధీనం సుచేకోకపోతే రంగంచెడదు.

కో-సా—తాతకు దగ్గులునేర్పాలా? ఆవశ్యం మంత్రశక్తి బుట్టకెక్కచి వైరాగ్యంమక్కుతేనేకాని మనపొయిలో పిల్లిలేవాద్దూ. ఈ మాటనోరుజారిందంటే మనపప్పుడకగు

కో-దా—నామాటవిని దేవోపాసనలోకి చింపితివా దిగదోసిచ్చేటంత భక్తురాలు ఇంటినున్నది. ఒంటినిపలక్క మాకదనినీకంపుబయలుపడిందా మొదటికే మోసమొస్తుంది.

కో-సా—అందీనమజా.

సీ అమ్మోరుపూనించి యల్లల్లాడించి
పేడదయ్యముపెట్టి పేలజేసి

కోటశక్తినిపంపి గోలెత్తజేయించి

కొండదేవతబట్టి గోలపెట్టి

గ్రామపెద్దనులేపి గంతులువేయించి

అయ్యవార్లదీసి యాడజేసి

యింటిపేరంటాళ్ళకిప్పించిముడుపులు

దిగదోపు కాళికగదింపజేసి

గీ. కనకశక్తులకెత్తించి ఘటములన్ని

వారపోయించి భేలాశభైరవులకు

సేవజేయించి వీరులదేవతలకు

పిచ్చిపట్టంపనే చేతునుచ్చికమున.

కో-దా—బలే అపుతే కనికొక్క-మేలే! జయంతజయపాలురు వచ్చేటందుకు వ్యవధిలేదు. ఈమధ్యనే మనఆట సాగాలి. నీజాడనా కూ నాజాడనీకూ తెలియకూడదు.

కో-సా—దానికేమి మాదొరమంత్రసామగ్రికి దేశమెళ్ళాడనినేను తప్పించుకుంటాను. నీవు నామాటవిని యీ నేలసొరంగములోనే డాగియుండుము.

కో-దా—ఒకలెల్ల డొసుపోదు. గ్రామసంచారంచేస్తే “రాచపగా త్రాచుపగాలన్నారు” మనబంధారం బయటపడుతుంది. కాదని యిచ్చకాలువేయడానికా రాజాత్మపురము కనుకతీర్థం స్వార్థం కలిసివస్తుంది. పిట్టల్లాగచేతచిక్కుతుంది కనుక ఏతలకామద్దిల వేస్తా. కీడంచి మేలొచ్చమని ఈమేదరాంగములో కాలక్షేపం చేస్తాను. నీపనిమాల్యం భద్రం.

కో-సా—ఈరాచకాంతలు ఇద్దరిమనసూ కొండాగచ్చకాయలంత వ్యత్యాసముంది. నేను మధ్యనుధూపమువేసి యిద్దర్ని విడదీస్తాను. అసలుకలుసుకోనేకలుసుకోరు. తలస్థించినయెడల ముక్తసరిగా తప్పించుకు తిరుగుచున్న వైఖరికనిపెట్టలేదూ.

కో-దా—కనుక నీయుపదేశాలుకట్టిపెట్టి చిత్రరేఖకు నీరసనకేలేకుండా దేవుడుగొల్పోజేరి పొందియుండు ఆమెరాకడలు. గ్రామవిశేషాలు పూర్తిగా తెలుసుకోవచ్చును. పైగా ఆమెరాకడ కూడా చిక్కుతుంది. కునిముగించి మరేమాట్లాడుదాము.

కో-సా—రాచచిడ్డను చిత్రవధజేసిగాని నాలోమాట్లాడనని చేతిలో చేయివేసినగాని నమ్మను. (బట్టుపెట్టుదురు.)

కో-దొ—తల్లిపుట్టిల్లు మేనమామవద్ద జెప్పవలెనా! నీమనస్సు చెల్లిం
పనని యింత అవిశ్వాసమైన నన్నుమరచితివా.

సీ. వేషములోటన్న వీరువారనకుండ

ఉత్సవిగ్రహముడ్చు లూడదీసి

మెడనిండలేదన్న గుడిశక్తివిదిలించి

ముడ్చులన్నియు కట్టమోతుజేసి

జేడబ్బులేదన్న జల్లిగవ్వకుగాక

పసిడికుండలదోచి పట్టగొని

తృప్తాస్తలేదన్న దీపాలుబోల్లించి

నైవేద్యమై తిన్నంగదెసి

గీ. చూచినవ్విసకోడల జుట్టుగోసి

అడిపోసిన యారాండనిడ్డుగొడిలి

అవసరంబైన కోయవాడైతినిపు

కోరుకొన్నదికొనసాగ కున్నయతివ.

కో-సా—నమ్మనని చెప్పాటందుకా ఎంతకైనా మొగపుట్టుకకనుక ఎన్న
టికీపైమాటే నామాటసాగించలేరని అబోహూటే నాసాటి
పాన్నిమాని మీచెట్టపట్టడమెందుకొస్తుంది. నమ్మకాలులేకనే
మంత్రాలు తంత్రాలు పుట్టినాయా నామాటతీసెయ్యాలంటే
చెప్పలేనుకాని—

సీ. చోరీయటంచును సోదాకివచ్చిన

అటుకపై గూనలో నదమలేడె

కుమ్మకటంచు గగ్గోలునుజేయగా

దాచనే పుటికలో ధాన్యమంచు

భోర్జరీయందు నేప్రొద్దుపెన్నాడగా

జొప్పింపనేపర్చు చుట్టలోన

కూసీయంచు దిక్కులు దోపకుండగా

భోపాణమున బెట్టిపోయలేదె

గీ. బదిపోటన్నమాటనే వామిలోన

దొమ్మి దోలిననుంపచే దొరియలోన

తైఫియమలన్నదింపనే కారువాలు

నమ్మకములేకపోనె యిన్నాళ్ళనుంది.

కో-దొ—అట్లయిన వినునాశకధము.

ఉ. చక్కనిసీదుమోముఁ గడుచక్కని సీనుదీతీప్రమైస నీ

దృక్కుల శోభకొమ్మటసుదీవియలాడెను హస్తలాఘవం

బక్కరగొండయక కుచములబుర్రురమా హృదయంబుకేళిమై

జిక్కనదేహవైభవము జెల్లునుమీమరుమాటవచ్చినక.

కో-సా—దధాస్తు. నామాటనమ్మకముపైన యీకార్యసన్నాహము

నెరవేరినదా.

గీ. గంగజాతరజేయింతు ఘటములిస్తు

ముడుపులందిత్తు సాములమొక్కుకొందు

వేటవచ్చెద వ్రతములవేల్పుకొందు

దేవుడుండిననానోట తీరువున్న.

సంగీత జయంతజయపాలము.

పంచమాంకము.

[రంగము వసప్రదేశము—అశ్వారూఢులగు రాజపుత్రులు.]

జయ—అహ! ఈవనసీమ ఈప్రకృతికాంత- ఈసుందరతరులతాశోభితం
బగు కాంతారలక్ష్మి, ఈనవకోమల పల్లవిత తరువండము-వ
చిత్రముగానున్నది.

మం॥ ఆయెడనుగాంచు మహాహయది యెవన్యమృగమాత్మ! జాతుల
గూడి హవర్తిచే గాయములలేజగులు గండమ్ములంటగా
కాంతారకన్నెలఁ గానక లాదిచ్చె! మల్లియలజాతులవి! మొ
ల్లముల, బూతలివి! చల్లతెమ్మెరలివి! పల్లవితరువులవి! గున్న
మామిడితోపు: చిన్నెపూవులగోపు! సన్నవాగెలజాలు! సాన
నెమ్మెలపోలు! చెంగుచెంగునచాటు! చిన్న మెకములగుంపు!
రంగైనకోవెలన్ రాచిల్కలాపెంపు! పచ్చలపరుపులు! వచ్చె
డుమెరుపులు: వానకోయిల! గానుమీయెల! వనంబులో!
ఘనంబులన్॥

జయ—మిత్రమా! స్నేహవల్లికలల్లిబిల్లిగనల్లుకొన్న యేలాలతలఁగాం
చుము, కన్నుల బాడువుజేయుఫలావృక్షములు.

మం॥ పూవులను గాంచుచుండెఁ తీవెపూజాంధకుఁ॥ తీవీయలగల్పించు
తావులంజూపెన్॥ కాచినాన్పక్షాల॥ మోచినాఫలముల పీచు
పెన్ గానికి॥ దోచుభూతమున॥

జయం—(పరికించి) పక్షీయుతులు - కలయానికు-వమాగండముల
నియా వక్కాణియులు (ప్రకాశముగా) రాకుమారా- పృథం
చమతివిస్తారము వినుతిరానుజీయకము. మనప్రయాణము
దూరము-చిలోకనకవకాశమున్నది.

సీ. ఆచంద్రతారాగళమవ్యయానంతులు
వసుధాస్థలంబాత్మ వస్తువులకు
నిర్మలనిశ్చలనిర్వాణజాతంబు
వక్రకృతివర్గము పరబ్రహ్మమునకు
పాంచభౌతికము శోధనజీవములత్రింబు
వైష్ణవాదాయమీవాసపుండు
పారమేష్ఠితము శుంభస్సారసంయుక్త
మాతృసమ్మాననియతిలము
గీ. సత్వరాజముమేదినీశాసమ్ము
వసుమతీదేవిశృంగారవాసమనగ
కన్నుపండువనిచ్చు లోకములఁగాంచి
తనియవచ్చును దవ్వెగత్వరలుగొన్న.

జయం—మిత్రసత్తమా చూపములమైవయసున, సిద్ధసంకల్పులమైడం
దమున, నుత్సాహపూరితులమై కార్యములపట్ల, నిశ్చితమనసుకు
లమైకాగల్గు వికల్పములకు. మనసారసన్నాహులమయి స్వే
చ్ఛాయత్తమత్తులను.

చ. జలధులు పిల్లకాల్వలు విశంకలు పద్వితీమలెల్లము
వ్యల జివకాననంబు తలవాకిలి మిన్నొకమేలికట్టచు

కలతలపులు మేదిని సుఖానందలి శర్వవస్తువుల్
తలపులు నేర్పువారి మతధర్మము తానుగదా దలంబుగన్.

జయ—సఖా ! నీయత్సాహమునకు, నీనాహసవాక్యములకు నామనం
బనల్ప మంతోషమందుచున్నది. సుకల్పసంసిద్ధులెల్లప్రోత్సా
హయుక్తములైనచో మనోవిచారములకు తావుండదు

ఉ. హారముపట్ల కాననవిహారముపట్ల భయంకరారిసం
హారముపట్ల రాచపణిహారముపట్లను వార్తక్షణా
భారముపట్ల కార్యములభారముపట్ల నినోదవిక్రమా
ధారులు రాయభారులు సదావ్యవహార సముత్పకుల్ గదా.

జయం—నీవాక్యములకున్న గమనపటుత్వము, క్రియారూపమును దా
ల్చిన ప్రయోజనకారియగు భీకరాటపులు భయంకరమృగసం
చారము విజ్ఞనవనసీమకాటి గమనోన్ముఖుల మైనందుగమ్య
స్థాన మనపాయముగాజేరితిమా భూప్రదక్షణతుల్యమా.

మం. ఒకపరిభీకరముగ వినవచ్చెడియుగ్మగంబుల స్థూంకృతులున్ | స
కలచరాచర జ్వలితభయంకర సర్వవినాశకవశాదవలున్ | పొద
లను మెదవెడు తదుపరిచదియెను | మదకరకడుపుల మెదవెడు
నాగుల్ : కొండకాల్వల నిండెడియేరుల్ | దండకాటపుల దా
గుసివంగుల్ || దారుణమారుత భారముచేతను భూతలమందున
బాలగుమ్మాకుల్ ||

ప్రాణవిదారము పరికరహీనము | స్థాణువనంబుల దగుసంచారము || వె
నుకముందుఁగని వేగమే తెమలుము | గననగు వింతలు కల
కాలంబుల్ ||

జయం—సచివాగ్రీణీ! పూర్వానుభవననుసరించి బాహ్యకాది
నేటిపర్యంతము మనయుభయుల శయ్యా భోజనవిహారముల

సందర్భముననుడురాని నీకార్యాచరము బరికింప నాయాత్మ
పరీక్షగాఁదోచుచున్నది. తేకున్న—

సీ. ఋకరందమానిర్ముమ్మని నినాదముఁజేయు
బృంగంబులేప్రాణ భీతినిచ్చు
తేపచ్చికల్ మెక్కి లీలతోవిహరించు
కూనమ్మగంబులే హనిదెచ్చు
పక్ష్యఫలాహార పరితృప్తి జీవుల
రాచిల్ల లేమిమారాముజేయు
సభృదర్శనమాత్రే నల్లాడునెమ్మల
యుద్ధోషణమాలె పాణోపహరము
గీ. పిల్ల తెమ్మెరలే ప్రాణపీడనంబు
కమ్మనెత్తావియే మారకాధికరణ
వేణునాదమ్ముచల్లని వెల్లువలును
ప్రాణగొడ్డమె యీవనవాసకలిమి.

జయం—ప్రియా! మాటసామ్యముంటిని. అంతమాత్రాకంటగింపచనదు.
నిరుత్సాహజనకమిగు నా. కృమాల స్వారస్యమును పరమార్థ
ముగా గ్రహించి యియ్యకొను నెడ యుభయాభీష్టసిద్ధియగును.
సకలసంరక్షకుఁడును శోభనప్రదఁడునగు సర్వేశ్వరకృపావిశేష
మున్న నెంతటిదుర్బటకృత్యములైన తృణప్రాయములగును.

ఉ. నావలమేటి కృత్యమునొద్దగ సౌభవనంబుగెల్వగా
జేషయమాకుశత్రువులఁ జెందగమాకగు భోగభాగ్యముల
సేవలుమాకంటంచు పరిశీలనమానివదించు తెంతయు
దైవబలంబులేమిని వృథాయగుఁజెల్లునె పౌరుషేయముల.

జయం—ఏమిచిత్తముమాటలు—వనకాంతలూవేళించి నట్లగవడుచున్నది.
అనాదివిహీనమగు నిసంశయమేటితో తెలియకున్నది. ముమ్మా

టికి నీనిదానమే నిరాఘటముగా మార్గాదర్శమగుగాక రాజ్య
భారమును వహించి మంత్రోపన్యాయుని సార్థకాన్వర్థకముఁజేసి
విరాజిల్లు కుళాగ్రబుద్ధులకుఁ బ్రకటించి—

సీ. తొక్కు-పల్కులతో బూతులు రేగివట్టెలు

కొట్టినప్పుడు నీదెకోడిపుంజు

తప్పటద్దులతో యాతఁబుదొర్లించిన

వేటుననీదే వెన్నముద్ద

గడికట్టజుట్టెల గాసినివారించు

పట్లనీయదెకదా పంటకాయ

నరపురౌతులను పన్నిదమూనిరెడ్డించి

యదనుమాన్విన నీదెయంగరత్న

గీ. రాజుబంటులనీయదే పోజుదారు

పులులజూదాన నీదెపోపులుసువేత

పంతములపట్లనీదె వ్యాసపీఠి

యేలసందేహమిక నదేమేలుకొలుపు.

జయ—రాజకుమారా! నీసత్యవాక్యపరిపాలనముజూచెదను ఈభుజి
యించువటకముల నొకకడి పృత్యేకించి యుంచుము. నాయా
జ్ఞానువర్తివన్నశకధము పృథాపరుపవద్దు.

జయ—(స్వాగతము) ఏమి! మఱిచాంచల్యమా! అపూర్వదీక్షయా!
నిరంకుశప్రభుత్వమా, (ప్రకాశముగా) మిత్రమా! మార్గాయా
నముచే గడుప్రజ్వలితంబగు జతరంబున కీప్రాణాహులుపాయ
సొన్నభక్షణమయ్యెనే, బాల్యచేష్టలుగానున్నవే.

డి. పంతముబూనియైన చలపాదితనంబుననైన హాస్యముగా
వింతలనైన కోడిగము వేడ్కలక్షణ సమాయకంబులౌ

జేతలకైన వాపులను జేతలకైన విలాసహాసములున్

బొంతలనైన శిక్షలకు బోలము న్యాయమె యీవిధింపులన్.

అయిన కానిమ్మ. నీస్వల్పశయము, జెల్లింపనిప్రవాదమేల.

జయం—(వరిశీలించి) మిత్రమా! నామాటజెల్లించిన సత్ఫలము వ్రత్య
క్షమయినది. నాముద్దుదక్కి యుభయతాలకమయినది.

క. నానుడిసామాన్యబవి

మానిసనీకంటకమ్మా మానప్రీణం

బేనియతిదక్క నిచ్చునొ

కానకదిగమింగవలయు గౌవలదన్నన్.

జయం—పురోభివృద్ధినే పరమావధిగా పరోపకారమునల్పు ప్రాణమి
త్రు లీపాఠము వల్లింతురుగాక. వనకాంతవివాహవేదికపై వసం
తకుమారుడంది మోడ్చిపర్చిపకారము దిగంతవిశ్రాంత
మయి కన్పండువొనర్చు నీవటవృక్షము.

సీ. భూనభంబులకొద్ది పోటముల్ వివరించి

వ్రత్యక్షదైవత భావమనగ

భూతసంతతులనొప్పుగజేర్చి రక్షించు

వ్రత్యతివిడంబనా పాశమనగ

నిహపరంబులవాడు నిర్వికల్పమొనర్చు

సాంకేతమగు రాజసభయనంగ

భ్రమణాంతరేక సంరంభంబులీడేరి

పాదుబెట్టిన ధ్వజావహమనగ

గీ. గగనమునుగప్పి భూమినిగ్రమ్మిదిశల

నలమి వ్యాపించి ఘోరకాననముమేటి

రూపమున సబ్బరము పెరదోపువటము

గాంచుమిత్రముకన్నుల కరవుదీర.

జయ — ఆహా! శృంగారపురుషుల మనోభావము లట్లయుండును. ఈవడి
తెన్నులమిన్నక గుమ్మరుట వీరపురుషోచితక్రియకాదు. ఎట్ట
యెదుట నీరాజబాట ననుసంతము. నీదారిని యీవడిమన్నె
ముల శిరోశేష్టహీనమయి సాగరాదు. ఆశ్వాహుడవగుము.

జయ — (స్వాగతము) ఈయుపదేశములు మిగులచిత్రముగానున్నవే
కాదన్న యకారణవైరిదాసుకమని యుపేక్షించుచుంటిని. (ప్ర)
స్వయముగా మార్గచోదకుడవుగమ్మా నీక్షభోదనిరాఘటము
నీకస్మిన్నిర్వివాదమగును.

జయం — నృపనందనా పిల్లగాలియైన సోకక యింతటి పెద్దవృక్షముశాఖ
ఫటాలున గొడ్డటిపెట్టగానెట్లు కూలినదో కనులారగాంచి యుం
టివికదా నాయాజ్ఞాదిక్కారమొనర్చినచో నావేగునమనమే
మయియుండుమో.

ఉ. ఓకరుణామతీ సుగుణ యోపరరక్ష కృపాసముద్రయో
హోకృతపుణ్యశీలనయ హోపరమేష్టి జయప్రదాయ
సా హోకలిపాపనాశన మహోపకృతే జగదేకరక్ష వి
శ్వాకృతి యోహోదైవత మస్వర్భునిరూపపుః ప్రణామమ్.

జయ — మిత్రోత్తమా! దైవకృపావీక్షణముచే నాయాశీర్వాదము పెం
పున నీగండముదాటినది-క్షయాణోన్ముఖుల మేగడియనైతిమో
తదాది విఘ్నములెదురగుచున్నవి. కార్యాంసిబహువిఘ్నాని
అని నైదితిమి.

ఉ. ఎప్పటిరాచకేళివనికేగుటలెప్పు విహారగోష్ఠితో
నెప్పటివేశ్య రాకడలికెక్కడి మిత్రోనిభేదనంబు సౌ
పెప్పటి ప్రస్తుతాగమన మెక్కడికానసీనువర్తనం
దెప్పటికష్టవిఘ్నముల హేతుకముల్గద యీశ్వరార్థముల్.

జయం—గతంనాస్తి. పూర్వకృత్యములకై చర్చించుట గతజలసేతుబంధనము వశ్యతమునకు గడంగటకర్తవ్యము ఇదిగోమార్గాయాస మపనయింప బురషఁ జేరితిమి. రాకుమారాశ్చుద్ధరించి నీవుకృతార్థుడవుగాఁజలించి యున్న నామనోభీష్టసర్వతోముఖముగా నిర్వివాదముగా శౌనసాగనిమ్మ - మనయద్భవము - ఈశ్వరవిలాసము - చిదానందము.

సీ బురుజుల పైభేర పురగోపురమువాలు
కోటపైధ్వజములు గుడిపసిళ్ళు
మంటపదీపముల్ బంటునిపానీలు
సాల భంజకలుఘోషాముతాలు
గోడలచిత్తరుల్ వాడలసద్భటుల్
ప్రాకారజుత్తికల్ పడగరుచులు
దేవిదీపరువళ్ళు దేవాణకట్టళ్ళు
రాజహజారముల్ మేజువాలు

గీ. ఎరుదుసన్నాహయమోయన నింతదోచె
కొత్తయల్లుండ్ర మర్యాదకోసరమున
వచ్చియుంటిమి మనయత్త వారిపురము
కాపురంబయ్యె మితమా గడచెనము!

ద్వితీయ రంగము.

[ప్రవేశము—మేదరి వెంకేసు, మణిమాల.]

వెంకేసు—(స్వగత) దిక్కుమాలినముండ కబురులేకుంటే ఈయేల సంతకపోతే పందిమాసమైన సుకముగా తిందును, గుక్కిడు కల్లుకి మొగమాసికూకుంటే యీమాయదారి బాపనయ్య రాసపిళ్ళాళాన్ని నాకు పంపుజేసాడు ఒల్లమాలిననాకొడుకు. నాపందిపిల్లవేగాను, గంభకోళ్ళేగాను, ఈమాట తప్పితే గవళ్ళంగమ్మ నన్నింకవాడుద్దా ఈబుట్టమూలెయ్యిలేదని గుంజుద్దికదా యింటిదిగండ్రీ నాపెంటి. ఒళ్లెరగక మసిలిన నా కొంటిమిండను జుట్టుపాయిదీసి తన్నకపోతే యెంకేసుపేరుగాదు (వినికీ) అదిగో! కొవిదెయ్యంకాదుగందా చీకట్లో మెరుత్రాది (భయము)

(తలుపుతీసి మణిమాల)

మణి—(స్ప్రశించి) నాయకా! నాయకా! (మెల్లిగతట్టును) ఏమీ? ఆలసిందితినని కోపముకాబోలు! పగల్గె పనిపాటుచే సామ్మ సిల్లనోపును! కాకున్ననన్ను కాదని నమ్మించియు! ఇంతతడవు సేయునా! అయిన బేలనయి మానసము దైవపరముఁజేసిన కారతనని యీనడమా! (ప్రకాశముగా) ఆమాయతగులాటము లేకున్న ఎన్నడే యంతజాగున్నదా! ఇంకొక్కసారి లేపి ప్రియ త్నింతునుగాక! (తట్టును)

వెంకేసు—(భయముతో కత్తితీసి హా! హా! నీతలచెక్కినగానీ! నన్ను నన్ను దిప్తికొట్టినపాడుదెయ్యము శిరస్సుపగల! నావీర గెండము, నాసాగుసూసూచి కంట ఒర్రకొట్టుకున్న మాయదారిఫీడను

మాయోగరుపిడితో సావనూకేనూ! చూడు నామీసము ఎంకే
సుమాటంటే పిల్లకూతనుకున్నావా! సూచుచుజా! (కత్తిఎత్తును)
మణి:—(న్వగతం) అహ! ఈతడు వాతడవునిరానిసహింపక కలవరించు
చున్నట్లున్నది! నామకోనాయకునిగా ప్రేముడించుట కీప్రేమ
సాగరముకదా హేతువు! లేనిప్రేమకవుగిళ్ళవచ్చునా రాచపట్టి
నికాదని చరిత్రజించిన యస్వంతప్రేమానికులైనాహకులగు
దివిస్తంభములు మూలమట్టముజేయుచునికదా గురువాజ్ఞ! అది
యచల్లంఘనీయము! అవశ్యాచరణీయము! (ప్రకాశముగా)
నాథా! వేంకటేశ్వరా! నేను రాచకాంతను! నన్నుమన్నింప
జనదా! (కత్తిపట్టకొనును)

వెంకేసు—(ససంభ్రమున) ఏటి! బేస్తోరముకీడంటూంటే మాముసిలిది
ఈయెదురుపడినదికివచ్చడే! మన్యపుత్ర కికి కోడికోయ మోసింది!
ఈతవ్వగందము! ఈసుపంటకం, ఈపంగనామాలు, నానెత్తి
కొట్టవనుకున్నానా నాకుజడిసిగందా కల్లునీకునంజిన పాపాన్ని
పోతే మావొనలన్నితోడు ఇంతగాలిపొగపడితే.

మణి:—(ప్రకాశముగా) నేను నాథా! నిజముగా వనలక్ష్మినే! ఇంత
వరాకా! నాకంటినహంసతూలికలు, మధురఫలాహారము లేమై
నవి! నాయదృష్టమునాడ అసూయచే నీ కానిమానిని యీ
దుర్మూతోవదేశ మొచ్చినది! ఈకోళ్ళగుటిలో చింకివేళ్ళ
చావమీద కల్లుచుంతలు పాననలో శృంగారభంగమగు నీకత్తి
సాములేమిటి? నాష్టప్రార్థిబిభ్రుత వరప్రసాదమైనదా! (కత్తి
దీసి, లేవనెత్తునుంచును)

వెంకేసు—(గుంజుకొని) ఏటి! మొగయేళాలులోకి దిగింది యాపారం.
పారాసంలేక మూలతోంగున్నాడని బింకముకామోసు! ఎందు
కని సూడగా తలెక్కిందంట! జవ్వలవందిలా మీదపడి నెలగ

గలమని నమ్మకంగా ఎగిరిపో! నూడునాచెట్టు! ఈ మొండికత్తి నామన్నెపుసయిదులో కానివచ్చించిన చల్లని తల్లి నాకైలుకాడుండంగా నాకడుపుస్లకడుముద్దా! కాసుకో! (మీసము దువ్వి తన్నును)

మణి:—(స్వగతం) నాయకరాధమునకై యింత కట్టింపుగానున్నది. కారణము సహేతుకముగానే కట్టి తమింపవేడకున్న నాగత్యం తరకృత్యము సాంగము కాదు. అవచారముపొందియైన వలదన్న మంత్రీకుమారుని దుంట్లములో కవిశ్రుతము గావింపనా! (ప్రకాశముగా) సాధా! నా పూర్వపు భర్త వచ్చుటచే! లోకాచారమునకై యింత అలస్యమైనది! నిత్యకృత్యములకెట్టి యవచారము మొనర్చినను ఈకరణముసాక్షి! కాదని తన్నిన బంతులాటగా సహించుకొనలేదా! నన్నుమన్నింకని కారణమేయిది! గురువాజ్ఞదప్పిన శాపోపశాముగానా! (నొగిలింపబోవును)

వెంకేసు—(నిస్సహాయత) ఛీ! బుద్ధిమాలిన పెద్దమ్మారా! నాపని కూలా ఈపనివాటుతనానికి శా.గాలుబాబో! ఈ మెర్రి ఇకిలింతులు, సకిలింపులు, సాగితే పెద్దకావరం చేసేస్తునులే! లెగు! లెగు! నాలోకువు వోసెక్కొట్టలేదనిజెమా! ఏటీ! యేసం! ఇంత రంగేంటి! మెరుపేంటి! ఈ శ్లేషి! నీదొమ్మకొట్టా! (తొలుగు, తొలుగు, గొట్టబోవును.)

మణి:—(స్వగతం) పురుషులు స్వతహా స్త్రీలమొడ అనుమానాస్పదులు. పరులు మాత్రమైన మొదటికేమోసమగును! ఈద్వంద్వముకడ తేరినా కార్యసాఫల్యమగుటెట్లు! నచ్చబలుకుట నావంతు! (ప్రకాశముగా) స్వామీ! మణిమాలను! నన్నుపేక్షింపజెల్లునా? నామానసమధారవోసిన యపరాధమున కింత నిర్దయా! ఇంతతడవే?

వెంకేశు:—(స్పృహతో) ఏటీ! శాంశకూలా! నావంటి మొండిదయ్య
 మూ! అంటే రాసబిడ్డనని వాడాలిగదా అంతపొరోసముంటే
 నాతలగొట్ట ఈ వెంకిరాలుగాయితనమేంటి! దేవతల్లా అవ్రతరించి
 నాపేమ జూపిత్తానంటిగదా కొండంతపని! ఊరుబాబుల పను
 లొప్పుకున్నదంతా ఈకనింట్లోకొద్దీసుకోని లెగిసికూకున్నా
 నుగదా! నాకుక్కబుద్ధిపోయిందా! నాయెక్కో దిమ్మరేగిందంటే
 (కళ్ళుకొరికి) లెవలేంసుకుని మరేనోరెత్తు! మాయాటిదాన్ని
 మన్నించనని తెలియదూ!

మణి:—(చెంపలు వేసికొని) మనోప్రియా! నాతప్పిదముకాదు! లోకుల
 సర్బంధము! దైవఘటనమున కడ్డినది! (శయ్యజేరబొప్పును) నేను
 విన్నవించుకొనలేదా! నాపూర్వపుభర్త.....

వెంకేశు:—(ఆగ్రహముతో) ఛీ! సీమండామెయ్యా! నాబట్ట-బట్టకీ!
 నాబట్టేనాతలగడుగుతే! నాసాపుకిత్తి! ఎన్నిపొట్టేళ్ళు ఎన్నివం
 దులు ఉసురుపెట్టిందికాదు! నిబట్టలలెక్కంటే! ఆడిబతుకెం
 తో ఆడెంతో! నామనిమీసాలతో కేలమువేసి ఈడ్చుకు
 రాకుంటేసూడు! నన్నునమ్మకున్న పడుసును బిల్లమాలిన బిం
 కాన్నికాదన్న మొగాణ్ణి నాయంటిముంగిట మాపెద్దనెట్టుకు
 పొలిగట్టకుంటే నాపేరు ఎంతెన్నోసాపుకు! అన్నివోనాంతరాలు
 చాటి నామనసిచ్చిన సుక్కను ఎడబాచే పెగ్గిలుంటే కామందు
 తనంచూపాలి! ఓలే! (మణిమాలవైపై) ఇదిగో! నీలోడు! నా
 ఉసురంతా ఆడ్కికెనాకొట్టాల నన్నడ్డగించినమొనోడుంటే! నిజ
 ముసాపులా! ఈమేదరవెంకేశుచేతికత్తి బిరుదుసాప్పినాఖామం
 దుపనచూపించు! ఈపడ జగాలు కాసుకుంటే చూద్దాము
 మాకులముసామిచ్చిన రచ్చలేట దిగతుడిచినానంటే నాసిరి

సిరిమంవ్వసాగిలబడ్డూ కుండెను నెత్తుకుకకుఁగొని ఆపనిసకఁ-
బెట్టిరాయే! నాసుకాఁ (కత్తి అందిది బింకముగా చదికిల
బడును.)

మణి—(స్వతము) ఆహ! ఈతడెంత నిమ్మగ్నగావకాఁగించుచున్నా-
డో! నాశకధమేమైనా పనిగట్టియుండునా? లేక కోపాధిక్యతచే
నుడువునా? (మనమా ఆతురింకకుచు) ఎల్లయున నేమి నామన
స్ఫూర్తిగానుమ్మికోల్చిన పతిఫలముగా నాదీర్ఘకోధనియ్యాల
నమీ కార్యనాఫలముగా నుదోభిండు నీపేమమూర్తి విన్న
పము నిరసించి తరుణముగోల్పోరాదు (విశ్వశించి ప్రకాశముగా)
నాథా! మరొక్కమారు నామాన్వదెల్లించి నెలవుదయచేయ
వలెను ఈకత్తి నాపేమ బాసికముగా లభించినదా?

వెంకే—(చేసరసముడిగి) ఓసి! ఎక్కోనాసిట్టి! నామననాచ్చినోడుకన్న
కాపురే నీవనసాకుఁ ఁటే మారుపేరెట్టు! నాకత్తి మొక్కితే
దయ్యాలిదద్దరిల్లెయ ట మాజెబెమ్మనాడు నాశసమాలినపడు
సుదాన్నిధంగ పెట్టడంకాక సేతగిందా ఉనురు కమిలిసాదకం
చేయించాను, నావొక్క దేవుణ్ణికోలితై నెత్తిమీద సూరిచం
ద్రాలిడుబారుగందా, ఒకబట్ట సాప్పి, నీతలకొట్టి, నామొగో
డితల మాయి టిసెత్తికి మొక్కి నెల్లించు నీసోబతేలుద్ది!

(కత్తి విసిరివేయును)

మణి—(కొని) నాథా! నావిశ్వాసమునుగదా ఈవీరఖడ్గము కోరు
చున్నది మనస్సుచెల్లించని విశ్వాసహీనమగు నీలోహము రాచ
వట్టికిర ముంకరించిన పాపహేతువు అనుభవింపకతీరదు. నా
చిత్తపరిశోధనయు మురంతమింతటిలో నంతరించుగాక.

(నమస్కరించి నిష్క్రమించును.)

తృతీయరంగము.

[ప్రవేశము—అంతరగృహము.]

కోయదొర, పుష్పవతి.

పుష్ప—దొరా దొరా! ఏమిటిబండ్లబద్రికూచిపోకు అవరకుంభకర్ణుడవు కాబోలును. మనవిచ్చేసినదిని పక్కకేసుకొని సీమనెట్లొప్పిసది. నీశపథముకూల. నీమాటనీళ్ళలోమూటని మొదటనేచెప్పలేదూ. మెత్తగవండించుటకు మొనగాడవు.

కో.దొ—ఏమిట నీలాపనిదలు మేళం గీళామాని అశ్పనముగా రాచకూడు ఒంటబట్టిబక్కముండవాణ్ని పిచికమీదచంద్రాయథమని నామీదసవారీ తీస్తావు. ఏపుట్టిమునిగింది

పుష్ప—కొంపంటుకొంది. ఉత్పసిగ్రహమల్లా తేరిమొకు బళ్ళుచెల్లిం చడమనుకున్నావూ, వ్యవహారమంటేనూ, “ఈగిల్లులకుతూ పేరుమరచినట్లుంది” రాజపుత్రులునగరిలో పాగాలేశారు.

కో.దొ—నీబొందపడా ఇన్నాళ్ళూబ్రతికి ఇంటిపెనకాలచచ్చినట్లు బరిమీదవదలుతే కనకనిపించేది. ఇప్పుడిళ్ళు కల్పావల్లావుందినీవు ఇంకా ఎదురట్టించేటందుకు తగుమనమ్మాలని వచ్చావూ. నేనంతా అమారుపర్చానులే.

పుష్ప—ఏమిసరంజాము. రాకుమారుని శిష్యాగృహమున జయ పాలుడుసహితము తోడుపండుకొనునట ఎ.తసిగ్గు మాకుల పోళ్ళేచాటున బుగ్గలునొక్కుకుంటున్నారు. ఏమిమారుమనుములు, ఏందురంతాలూ.

కో.దొ—చెట్లుజెడకాలానీకి కుంకమూతపించె. పిదప కాలపుబుద్ధులిట్లాదొర్లుకొస్తున్నాయి. కాని మనగొట్టేనేతిలోపడుతుంది.

పుష్ప—నేతిలోనంగతల్లావుంది మనమీగోతిలోబడివున్నాము ఏదో
అత్యవిష్కారముకంటె ఆదివిష్కారమే మేలనిపిస్తోంది.

కో-దొ—నీభయముమాసిపోనూ! నేనుండగానీమీద ఈగవాల్నిస్తా
ననుకొన్నావా చూడు - ఈద్వందంలో కుటుంబకలహంపెట్టి
చి నాశపథ నెగ్గించుకోకుంటే నామీసం.

పుష్ప—కలహమేకాదూ - మనమజాహుజారులల్లాముట్టడించాలి
నాటితోనాకోపాగ్ని చల్లారుతుంది

కో-దొ—రేపువిందువుకాని, తినబోయిరుచులెందుకు, మణిమాలయ
దుగుబాడలు వినవచ్చును- నాపనివినిజాగ్రత్తగా మనులుము.

గీ. కోడెత్రాచులమెడ గుచ్చుకొనుటబాగు

మేటిబడబాగ్ని గుక్కగామింగబోలు

కత్తిపైసాము లందీరిగడువవచ్చు

రాచపగపట్టు నెగ్గగారాదుసూవె.

పుష్ప—దేవుడు మనపాలుండాల్లి-మనదినాలు దిరగబడాలి ఒక్కదేవు
డ్డికైనా మాత్యంలేదూ.

మం. పోలేరమ్మకు పోతుమేకనూ | కాటాయినీ కల్లువారలూ | పీరు
సానికీపెద్దండాహ్వా | అలివేలమ్మకు హారతిజ్యోతులు అందిం
చెద, కొండదేవత | దుడలమ్మా వెల్లివస్తా | వీరదేవరామొ
క్కేదేమీ | గిక్కునదేమీ.

సీ. ఒరనుండిబెరకిన యుగ్రమైకన్నట్లు

శారవూ చంద్రహాసంబుతోడ

ముఖముపైజారిదమ్ముల భీకరంబైన

తీర్చిండుకస్తూరి తిలక మొప్పు

జడవీడితలఁజుట్టి గడువికటముదోచు

జీబూతహూ జుట్టుజేటుతోడ

కచ్చువిచ్చిన భయ కరదీప్తమారాజు

నాయకంబగు కన్నుదోయితోడ

గీ. కచ్చలెడివీడి కాటుకకణలంటి

రవికముడిజారిపయ్యెడ శైలివిపడుచు

రుద్రులతపమున కాధికాయాశమ్లు

వెలుపుదోహగ మణిమాల వెలసెయెనుట.

కో.దొ—(స్వగతము) చూచిరమ్మన్న కాల్చినచ్చినట్లున్నది. ఈపిల్లుల
చేలగాటము లెలుకపాణి పోకటముకాదుగా (వ్రాశముగా)
కాంతా సుందరబర్హహర్మోపరితలముల చంద్రప్రసాదముల
మణిమయకుడ్యమస్థుల దివ్యమందిరజ్యోతివగు రాచకాంతపు.
గృహకాంతపు-వీరమాతపు.

చ విరులవనంబులా రుచులవిల్చెడు స్వాదునగంబులామనో
హరమగుతావులా సుఖవిహారమొనర్పగ మందిరంబులా
పురములగోపురంబుల యపూర్వపుభూకుహరంబువాసమే
గతితకురాచబిడ్డకుబాకాల టగత్యమే శాస్త్రకృత్యమే.

మణి—శాస్త్రకృత్యములాదొరమిన్నగవని న్యాయాన్యాయములు
విమర్శింపయోగ్యులగు యోగివరుల కీవీరావేశమే సంసారమూ
లచ్ఛేదమంత్రముగుగాక. యోగముదాగిధిదేవతయగు నీకరవా
లము గురుసత్తారచిహ్నముగా బ్రసాదించితి.

చ. అరులనుగాంచియేమి పరిహాసముజేసెను మోసమూర్తికిన్
దెరువెడిచూపుచుండు కరిదేవనకైయెడి యెడ్లభోదును
స్థిరలకునేది మాటెనుయధేచ్ఛకు నెయ్యది పుట్టగింతుసం
గరముననేది గెల్తు పువకారమ్మై కొనుమీ కృపాణమున్.

(కత్తిచేతికందిచ్చును)

కో-దొ—కాంతా! ఏమిసాహసమూ పిచ్చికుదిరి రోకలితలచుట్టమన్న
 క్షే వీపుకుషయోగ్యమగు ఖడ్గము హే! రక్తసిక్తమతిదారుణ
 ము. ఇసీ, పె పెసలగు మయిదాబ్బు చిత్రసాహరకారకమగు
 నీభయదస్వరూపము.

ఉ ముట్టితో ఘోశతుప్పు మోహరమందసిధారచంప్రగా
 కట్టితో యోధులన్ దిబ్బపుగావరించునము జేతలందు
 కట్టితో కంకణబుడిగారవికల్పన మొప్పుజేసిరా
 వట్టివి కారణాంతరముబట్టెనే యీవిధినన్న బట్టగణ్.

మణి—దొరా, ముక్తు పచ్చలారక తారుపెరదెలియక రాగమోహ
 ములఁ దిక్తుగానక. బాధ్యతలపాటిపరాని యకాలమునవత్స
 ముకంతపాశంబుబోలె సంసారతగులాటములనల్లి సర్వస్వేచ్ఛ
 లబంధించి యిహపరావరోధకమగు మాయసంసారబాధావి
 ముక్తికరమయిన-

కో-దొ—(స్వగతం) ఆహా పుష్పవతియదృష్టవతురాలు ఆమెయదృష్ట
 ముపండి యీమెట్టవేదాంతమీమె బుర్రకెక్కినది జోక్యము
 లేక నేతలపునెరవేరినది (హా)కాశముగా)నీవైఖరిప్రసంగము గ
 డుంజోచనియము స్త్రీసాహసమే

(పెరలో)

శా. ఆహాదౌష్ట్యమునుష్కృతబుఖలుడే వ్యాఖాతముదోహమున్
 మీహలోపద్రవమౌ భయంకరములమొద్ద భర్తసాశమ్మనా
 యూహ తధ్యమనామయంబరణే కుయ్యోమొగ్గోలేరేభటుల్
 సాహాయంబ జయంతపుత్రున్ వినాశంబై తెమాయావిధిన్.

ఆహా మిర్రమా! గండములన్నిగాచి కడసాకికేయూగృహము
 న నిజతల్పమున పృత్యక్షముగా రాకన్నులెదుట హాహతవిధి-

మ. అనువున్ జెప్పవచ్చు రాశులనిఁగి వాఁగంబులేమయ్యె, నే
మనినిర్ణీతమొనర్పవయ్యలకు క్షేమంబెల్లినదెల్పెదన్
చనుమానంబిక యంతరించెనేపునజ్జన్మంబులేదయ్యెనే
వివవా చూడవ పాఠిమితునిముఖంబింతేహ్యమే, పాపమే.

కాదని నివారించిన నానేకంబున లుల్లంఘించు నాద్యులవాక్యములు వృ
థాభూవునే రాజకారతా మణిమాలా, స్త్రీసాహసమంతకు
దెచ్చినది.

చ. కరముకరంబుబూన్చి సుముఖాహ్వయకీర్తన నగ్నిసాక్షిగా
గురువులుసాక్షిగా నిగమకోటులుసాక్షిగ పృథ్వీసాక్షిగా
సురలునుబాడితోత్తమలు సూరిజనంబులు సర్వసాక్షిగా
పరికరమైన వీరసరపాలుని భాష్యసా దూష్యవైతివే.

(తెరలోకలకలము)

ఓం శాంభవీ, జగన్మాతా, ఒంకారభీమాత్మరీ, అంబా, సర్వానర్థములం
దెగటార్చెడువక్తిమయా, యమ, మాతా, సర్వావస్థల సాగి
లిమొక్క-దస్వామి, వృసామతిజేతా.

గీ అంగానానీకీవే మంగళాహరతుల్
చెంగాటానైకోవే శ్రీసాంబునీరాణీ
పండుటనంటులు పచ్చనిపోకలు
మెండుబిల్వములు గరివేరంబులు
పచ్చకత్తెరము పలుకాళ్ళీరము
నచ్చినపసపులు నాడెపుమెసపులు
మెడిపల్లెరము వైడిపాల్గొనొ
పూజలొనర్చెద రాజేశ్వరినిన్.

జయ—(స్వగతం) ఏమి చిత్రలేఖ! చిత్తస్వరూపా! కాళికాదేవికి మొగి
కులిడుచున్నది. దైవపూజామహర్షియున్నచో నీఖండతుండ
ములగు నామిత్రనిమృతకలేబరమీమెకు దృష్టిగోచరముగా
నట్లమర్చియుంచి పర్యవసానమును జూతును.

చిత్ర—ఆహా, ప్రార్థనమందిరము చిన్నపోయినదే. కాళికావిగ్రహము
కానరాకున్నది. నిత్యవైవేద్యమాడుకొన నీలాలశిషిని నిత్య
ద్యుతితోవెలుగు సూర్యకాంతివోలె నీలాలకావ్యతవిశాడు
ఫాలభాగమున బండగునిండుతిలకముమెరయ నాకెదురుజాల
దేవీనన్నిధానము.

ఉ. నీరములందలేదో యుపనీతసమర్పణలేదోపూవుల
గూరుప లేదోపత్రముల గొల్వనో వెట్లనో భూపదీపముల
కూరిమిభక్త్యభోజ్యములకున్ బూజేసితి నోదలంపునక
నేరములే మొనర్చితి ననీవిధిశేతువె భక్తురాలినిన్.

ఏమి నాయాత్రము ఈమోలభాగశయ్యపై బండుకొనియున్నది. కాలీ
అమాయకురాలినిజేసి యానీడాగురులు (స్పృశించునంతలో)

ఉ. ఆగుము రాక్షసి! కులటవంచదలంపక రాచపోడిమిన్
నేగరముగ్రహించితిమనీషులు మెత్తుచే దుష్ప్రవర్తనల్
సాగు నేనీరకంతమును శయ్యకుదార్చిహరింతులేభువి
రాగలకాంగలెల్లగొన రానినుగూర్చెడు భర్తృసేవలక.

జయపాలాపట్టు-దాటనీకు-బాధింపుము-దురంతమా- అంతఃపురాంగనా
నిలునిలు శత్రురాలా గోముఖవ్యాఘ్రమా- తృణావృతకూప
మా- వయోముఖవిషకుంభమా.

శా. ఏదీభిక్షము తోమరంబెచట యేదీబోటుబల్లెంబురా
దేదీశస్త్రము ముద్గరంబుగదయేదీ రాతురాహుత్తులుక

జయ—కాదేయధము సంగరంబులనులున్, కాంతాపచారక్రియా
వాదాధర్మనిబర్హణంబులకున్ వంచించరాదోత్పరన్.

చిత్రి—దేవీ జగన్మాతా తల్లివిదండ్రీవి సర్వబంధుగణము భూనభో
తలములు సాక్షాత్ మహిమాయాపిమై శక్తిప్రదాయినియై
భక్తశరణమని నీసాదసరోజాతములజేతఃప్రీతిబ్రణమిల్ల మౌక్తిక
పోయిన మువ్వవచ్చినది.

ఉ. భూతమదయ్యమా యముడబోయడ వేగినగుడ దొంగయా
ఘాతకుడాపిశాచను యాకారణదైవమపాపహాపమా జేతముదద్దరిల్లె
జయ—.....సఖజేసినపూజల కిచ్చమెచ్చిచే
యూతయొసంగ దైవతమయోగ్యతమానె జయించెభక్తియే.

చిత్రి—(స్వగతము) దేవీయందీరమున పరపురుషస్వరూపము భర్తృచే
దర్శనభాగ్యము అశ్రోత్యవిరుద్ధములుగానున్నవే (ప్రకాశముగా)
దేవా! భవదీయపాదారవిందములకు దాసురాలనూ ఈకట్టుకధ
నాదోషసంజనితకారణ మయినట్లమించితరుణోపాయమూఁ జూ
పితృతార్థరాలనుజేసినాచనువు పాలింపమగిప్రార్థించుచున్నాను.

జయ—(సంరంభముతో) ఆహా! జయపాలానీసమక్షముననే యింత
యశ్వతిముజగిగెనా నీతిమాలినస్త్రీజాతమున కీచిత్రీకేళగుణి
బోధకురాలయినది.

జయ—“సహవాసదోషేణగుణాభవంతు” కొరమాలుచెలిమిచెనాత్మ
నాధుజీవముల ఆత్మహత్యగావించినమహాపాతకురొండ్రీయాగడ
లేమందుమూ.

చిత్రి—రాజకుమారా! ప్రియనాథా జనసామాన్యనైజమగు ఘోర
చౌర్యస్వరూప మీషా మాతృభక్తపరతంత్రీబుద్ధునిఁ గాని
మూర్తిత్వముగాంచదు.

జయం—కాదనినివారించిన వసంతసేనప్రబోధము లాలకించిన నిలలే
మువ్వవాటిల్లకుండెడిది. వరోభకారపారీణమతియగునాయమ
నిర్వాణజోషదేశముల నిష్కారణమసాధారణ స్త్రీతుల్యములు
తృణీకరించిన నాయకాద్య మీ ఘోరరూపముగా వచ్చి
వేధించినది.

చిత్రి—రాజేంద్రా! ఆర్తత్రాణపరాయణయగు మహాకాళి దేవరసా
క్షిగా మణిమాలా ప్రేరేపకముజేసి నాపరదేవితా శక్తిని శో
ధింప సంకల్పించినది.

జయ—ప్రాణప్రియా! సీదైవభక్తియే స్వరూపముదాల్చినదోయన
నాప్రాణమితునకుఁ బునర్జన్మమిచ్చి మాయనోన్మేషప్రేమవల్ల
రికిని నిర్వికల్పముగు దోహదమిచ్చినది.

జయ—పాతివ్రత్యక్రమాణమగు చిత్రరేఖాసందర్శన భాగ్యమున
మిత్రోత్తమా! మనయుధయజ్ఞులుసార్థకమయినవి వయో
బుద్ధుల నబలప్రాయమగు నీయతివ ప్రాణరక్షణ కుపకృతి
లోపకున్నదికదా.

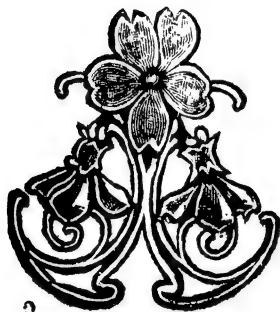
చిత్రి—ఆర్యా! మనుష్యమాతుల కీయగ్గడింపులుచెల్లవు దైవసంఘ
టముదాట స్వాతంత్ర్యముగావని ప్రాణికోటి పృథాహంభావ
మునఁ జేసికాలాపహరణమొనర్చునంతలో నాపరమేశ్వరిభక్తిలీ
సమయ జీవన్ముక్తిఁగాంచనగును.

జయం } —చిత్రిరేఖా! పిన్నపయ్య పియుపదేశమే సర్వాంతర్యామి
జయ } యగు మహాకాళిసందేశముగా గ్రహింతుము. మరియునా
ధక్తసంరక్షకయగు జగదేశమూల దయావిశేషముచే

చ. తొలగుతదాప్యముల్ సుకృతిదోచుక తోయజనేతులందు గో
 వులు భవిదేవతల్ ఘనముబొందుత చైవరపితృపూజలం
 మెలగుతబాల్యనామకము మేదివిధగర్భముసత్యశౌచముల్
 జెలగుతదిత్రేఖగతిశీలవతుల్ నుతిగాతుగ్రావుతన్.

అహో ! మహాహాసాదము.

సంపూర్ణము.

అనుబంధము.

కనుగొనుమా వసంతమహిమ సుందరీమణి
 సుందరమైన సుశనికరము లెన్నియొ ||క||
 సెలదేటి దారులన్ నేలయెటి బారులున్
 మదికానంద మొనగుచుండె బొగడతరమా ||క||

జయపాలుడు.

వలదు వలదు మిత్రమా నామనవి వినుమా మిత్రమా
 నేనెన్నడైన యస్మతమాడితి నాపలులు విశ్వసింపుమా ||వ||
 వారవనిత మనలవేరుజేయ జేసెనయ్యొ ||వ||

జయపాలుడు.

కరుణాకర - లోకేశ్వర - సర్వేశ్వర - హేపరాత్పరా
 పరమపురుష విగతకబుష నుతచరితా హతదురితా
 సతతము నిన్నేదలతు గాపాడరావదే ||క||

మేదరి

బుట్టలల్లి! ఇయలెదన్ని నన్నుపట్టిరీబాబు
 కల్లుతాగినను ఇంటిబైలయుండగ
 యీబంట్రోతు నన్యాముగాకొట్టుకొంచు
 తిట్టుకొంచు పటిబాబు
 దండాలండి బాబు దండాలండి బాబు ||బు||

అద్వైతదీపిక

సోదరా! నీయద్వైతము నొక్క పాఠి చూచుకొనుము.

“అదనునకు అందనిఅప్పుల”వలె నీయద్వైతమును ఎవరెన్ని విధములఁ జెప్పినను లేపో బోవో గాకపోదు. మొగమాటమునకు కల తెరంగంతయు చెలువక నిన్ను చీకాకుకరచు నవసరము లేకుండ దురదృష్టగ్రహశాంతికొరకు నీ “అద్వైతదీపిక” కరదీపికగా నుండగలదను నమ్మకముతోఁ బెక్కుసంగతులుజేర్చి, ముహూర్తభాగము, జాతకభాగము, సాముద్రీకభాగము, వాస్తుప్రకరణము, ప్రశ్నభాగము, గాళీ శాస్త్రము అను ఏడుభాగములుగలిపి ఒకేపుస్తకముగా బంధించుచేసి యున్నాము.

సర్వజనులకు నుపకరించునది గనుక వెల 0—10—0.

ప్రణయ సామ్రాజ్యము.

గ్రంథకర్త:-

రసజ్ఞ కవిశేఖరులును, సుప్రసిద్ధ నవలా రచయితలు నగు

శ్రీ కర్లపాలెంకృష్ణరావు గారు.

నూతనభావములతో, కొత్తప్రేరేపకతతో, వింతయలులతో, మృదుమధురమగు శైలిలో వ్రాయబడి సాటిలేనిదని ప్రఖ్యాతిగాంచిన నవలారాజము,

వెల రు 1—8—0

దస్తావేజులమతలబు.

లోకవ్యవహారమునందు ప్రశేషముగల ప్రతివారికిని ఆత్మంత
ప్రయోజనకరమైన గ్రంథము. అట్టివి - షిటీషుచులు - పోనోల్లు - ఇల్లు
భూమి తనఖాదస్తావేజులు - పుచ్చాయితీర్పులు - డిక్రిట్రాన్సుఫర్లు -
పోనోటుట్రాన్సుఫర్లు - పాక్షిత్తులు - మరణశాసనములు - వీలుదత్తతద
స్తావేజులు - దత్తతఅధికారకల్పములు - దానకల్పములు - మనోవృత్తిద
స్తావేజులు - కవుభృకదపాలు - ఖండగుత్తకవుభృ - అద్దెచీట్లు - హక్కువిడు
దలదస్తావేజులు - గోడ సందు హక్కులనుగూర్చి - మనోవృత్తిహక్కుల
నుగూర్చి - ఇల్లుక్రియమురద్దు - ఫవర్ ఆఫ్ ఎటర్నీలు - పాక్షివాస్తాఫరపు
దస్తావేజులు - రశీదులు - అదియిదియననేల? వ్యవహారసంబంధమైన సర్వ
విషయము లిందుగలవు. స్టేడర్లయొక్కగాని ప్రైవేట్లయొక్కగాని
సహాయములేకయే స్వయముగా సర్వవిషయములను ఈగ్రంథసహాయ
మున నిర్వహించుకొనవచ్చును. గృహమున నీగ్రంథమొక్కటియున్న
చో గొప్పసలహాలనిచ్చు స్టేడరు నొకని కొనియుంచుకొనినంత ఫల
మిచ్చును.

మెల 0—12—0.

మీకేపుస్తకములు కావలసినను

దో గి ప ర్తి సు బ్బా రా వు,

బుక్కు సెల్లరు, చీరాల్.

అనివార్యవలెను.

నవలలు—పరిశోధక నవలలు

వంజాబు మేయలు	0-12	విషహృదయము	1-0
నీవేనా	0-12	టోపీదాస్ కామిక్	0-6
చదువుకొన్న భార్య		వలపులరాణి	0-12
(Educated wife)	0-12	దొంగలనాయకుడు	0-12
శక్తి కుమారి	0-12	అర్ధరాత్రపువీధి 3 హత్యలు	0-12
అయిదులక్షలరూపాయలు	0-12	లోకాభిరామాయణం కామిక్	0-6
శ్రీలక్ష్మి సీతారామరాజచరిత్ర	0-6	పరిశోధన	0-12
రమాసుందరి	1-0	మోహపితాచము 1వ భా.	0-12
హాతింతాయి	0-12	2వ భా.	0-12
యంద్రజాలము	0-12	రక్తవాహినీ	0-12
రాజడోహి	0-12		

కథలు—చరిత్రలు

(శ్రీనాథకవిచరిత్ర)	0-12	మహాపతివ్రతలకథలు	1-0
భోజకాళిదాసుకథలు	0-12	కుండ్రెండురాజులకథలు అను	
ధట్టివిక్రమాంకులకథలు	1-4	శ్రీకృష్ణబోధామృతం	0-12
గులాబకావళికథలు	0-12	శుకసప్తతికథలు	0-8
తెనాలిరామకృష్ణకవిచరిత్ర	0-12	మదనకామరాజుకథలు	0-8
మహాభక్త విజయము అను 30 మహాభక్తుల కథలు	...	...	1-0
అరేబియా నైట్సు కథలు 520 పేజీలు	...	...	1-0

శృంగార గ్రంథములు

పదకటింటిముచ్చటలు	0-12	మన్మథసామ్రాజ్య మను	
సలిపురుషరహస్యములు	1-0	కళాశాస్త్రరహస్యములు	0-12
శృంగారకద్యములు		అంతఃపురరహస్యములు	0-12
తొలెటర్సుకు ఉపయోగము	0-4	మోహలేఖలు అను తొలెటర్సు-12	

మెలవరంకంపెనీ వారిచే ప్రదర్శింపబడు

నాటకములు

కనకార కం. కే	1-4	తులసీదేవి ము. వెం. చ.	1-0
హరిశ్చంద్రీయము బ. ల.	1-0	చింతామణి కా. నా.	1-0
శ్రీకృష్ణతూలాభారము		వరవిక్రయం డిటో	1-0
ము. సు.	1-0	మధుసేవ డిటో	1-0
కృష్ణలీల బల్లారి వం. కె. ను.	1-4	కన్యవ్రాహ్మం డిటో	1-0
లవకుశ డిటో	1-4	పాండవవిజయం తి. వెం. క.	1-0
రంగూరొడి సో. రా.	1-0	పాండవోద్యోగము అను	
వేణీసంహారము వ. సు.	1-0	ప్రహేళికాయభారం డిటో	1-0
సాత్రాజితియము బ. ల.	1-0	పాండవాశ్వమేధం డిటో	1-0
ఉత్తరరాఘవం కుశలవ	1-4	సావిత్రి శ్రీ. స.	1-0
రామదాసు బల్లారి డి. గో.	1-0	చౌకతి మ. అ.	1-0
బాబ్బిలియుద్ధం శ్రీ. కృ.	1-0	అనసూయ సో. రా.	1-0
పాదుకాపట్టాభిషేకము		బుద్ధిమతీవిలాసము బ. ల.	1-0
పా. ల. న.	1-4	రసపుత్రవిజయము ఇ. య.	1-0
విక్రనారాయణ డిటో	1-0	జయంతజయిపాల ఆ. స.	0-12
పారంగధర డిటో	0-8	కన్యాశుల్కము గు. అ.	1-0
రాధాకృష్ణ డిటో	0-12	శాకుంతల కం. పి.	1-6
చూడామణి డిటో	0-12	ధరణికోట సో. రా.	1-4
రోషనార కొ. ను.	1-0	చండిక ము. వెం.	1-0
గయోపాఖ్యానం చి. ల.	0-8	చిత్రసభీయం బ. డి. కృ.	1-4
కృష్ణయోదవము డిటో	0-8	విపాదసారంగధర డిటో	1-4
పారిజాతాకహరణం	0-8	కృష్ణాద డిటో	1-4
చతురచంద్రహాస డిటో	0-8	ప్రమిలాదర్శనీయము డిటో	1-0

నలయవారు: దోగి పర్తి సుబ్బారావు,

బుక్స్ సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్, చీరాల,

14952